

УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКВИ В АВСТРАЛІЇ

РОМАН ПАВЛИШИН

UKRAINIAN CHURCHES
IN AUSTRALIA

ROMAN PAVLYSHYN

УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКВИ В АВСТРАЛІЇ

РОМАН ПАВЛИШИН

**УНІВЕРСИТЕТ ІМ. МОНАША
ВІДДЛ СЛАВІСТИКИ
МЕЛЬБОРН
1993**

UKRAINIAN CHURCHES IN AUSTRALIA

ROMAN PAVLYSHYN

**MONASH UNIVERSITY
SLAVIC SECTION
MELBOURNE
1993**

**Published by the Slavic Section,
Department of German Studies and Slavic Studies,
Monash University, Clayton, Victoria 3168, Australia**

Copyright © Roman Pavlyshyn

ISBN 0 7326 0437 0

Cover and design by Stuart Wagstaffe

**The cover photo shows the interior of the dome of
St Andrew's Ukrainian Catholic Church,
Lidcombe, Sydney. Painting by Myron Levytsky**

**Printed and bound in Australia by
Monash Printing Services, Caulfield**

Зміст—Contents

Передмова	7
Preface	9
Українські церкви в Австралії	
<i>Історичний огляд</i>	11
<i>Архітектурні впливи</i>	11
<i>Класифікація церков</i>	12
<i>Хронологічний список церков</i>	12
<i>Опис церков за стилістичними категоріями</i>	17
<i>Інтер'єри</i>	20
<i>Мистецьке оздоблення</i>	20
<i>Місце церковної архітектури в історії української спільноти в Австралії</i>	22
Люстрації—Illustrations	
Ukrainian Churches in Australia	23
<i>Historical Survey</i>	45
<i>Architectural Influences</i>	45
<i>Classification of Churches</i>	46
<i>Chronological Register of Churches</i>	47
<i>Description of Churches by Stylistic Categories</i>	51
<i>Interiors</i>	54
<i>Works of Art</i>	55
<i>The Role of Church Architecture in the History of the Ukrainian Community in Australia</i>	56
Додаток—Appendix	58

Передмова

Монографія «Українські церкви в Австралії» базується на матеріялах, які я зібрав у зв'язку з підготовленням статті «Архітектура церковна» до четвертого тому Енциклопедії Української Діаспори. У відповідь на моє звернення з вересня 1989 р. до парохів і настоятелів українських католицьких і православних парафій, мені повернуто заповнені анкетні листи з основними інформаціями щодо кожної української церкви. Анкетні питання відносилися до таких справ: назва храму; церква або юрисдикція, якій храм належить; адреса; рік, коли храм почали вживати для українських богослужень; священик та інші відповідальні особи, пов'язані з його придбанням, плянуванням, будовою, розмалюванням і оздобленням, як теж інформації щодо величини, характеру та способу будови і т.п. Згідно з моїм проханням, до кожного заповненого анкетного листка було долучено щонайменше дві фотографії, по одній з зовнішнього і внутрішнього вигляду церкви, а в окремих випадках я отримав теж копії основних архітектурних плянів або шкіців.

Тут подаю список осіб, які виповнили й повернули мені анкети. Число після кожного прізвища вказує на чергове число церкви (див. хронологічний список, стор. 13-17), про яку дана особа мене інформувала: О. Венгринович (12, 32); І. Глушко (4); Г. Гуцало (16); В. Дніпровий (1); О. Домітряк (20); о. Зелінський (2); І. Лазурко (11); о. В. Люлька (8); Л. Лагеревський (21); о. С. Мигаль (22); Р. Павлишин (10); В. Панченко (28); о. О. Пігулевський (5); С. Радіон (29); О. Середа (13); Я. Соловій (23Б); о. Б. Стасишин (19); Й. Стрільчук (26); Й. Сютрик (14); В. Тарнавський (27); В. Товстоп'ят (15); о. Б. Томашек (30); С. Ушко (6); о. З. Хоркавий (18); о. В. Черванів (3); І. Черток (23А); о. І. Шевців (9, 17, 31); о. І. Шпитковський (25); Ю. Щумський (24).

Не можна було досягнути повної послідовності, вираховуючи осіб, які брали участь у придбанні, будові й оздобленні церков. В окремих випадках список таких осіб досить обширний, в інших подається їх дуже небагато. Це—наслідок рішення автора не оминати нікого із співробітників, названих в анкетах. Тільки в небагатьох випадках було необхідним доповнити інформації з інших джерел.

Відносно фотографій треба сказати, що мало не в усіх випадках вони аматорські. Декілька—це копії з раніших публікацій. В результаті цього стандарт репродукції дуже різний.

Провірка і послідовне доповнення інформацій і придбання професійних фотографій вимагали б значних зусиль і коштів і лежать поза параметрами моого задуму; вони могли б бути завданням окремої дослідної праці, а головна ціль цієї публікації—представити зібраний матеріял у більшій повноті, ніж це буде можливо в ЕУД.

Слід завважити, що мій огляд не бере до уваги прицерковних будинків, чи будь-яких будинків, крім церковних храмів. Єдиний виняток становить Православний Центр в Канберрі, який заслуговує на включення з уваги на його видержаний і послідовний стиль, що асоціюється у нас з історичним церковним будівництвом. Тут хочу тільки завважити, що прицерковні будівлі сповнюють важливу роль в житті української спільноти і є цінним її надбанням. До найзначніших прикладів належать будинки при українській католицькій катедрі святих верховних апостолів Петра і Павла в Мельборні (резиденція Єпископа, будинок священиків, музей, заля Патріярха Йосифа, школа, окремо—манастир сестер Василіянок), будинки при православному катедральному храмі св. Покрови в Мельборні, будинки при українських католицьких церквах св. Андрія в Сіднеї, св. Володимира в Канберрі, святих Володимира і Ольги в Аделаїді. В багатьох випадках біля церков приміщуються резиденції священиків і залі для зібрань.

Треба ще звернути увагу на транскрипцію прізвищ в англомовному тексті книжки. Не зважаючи на те, як особи, згадані в тексті, пишуть свої прізвища англійською мовою, в цьому виданні вживалася в усіх випадках упрощена транскрипція Конгресової бібліотеки США.

Закінчу висловом подяки названим угорі особам за їх співпрацю, як теж усім, хто причинився до зібрання матеріалів. Дякую синові Маркові за ініціативу, англійський переклад, редакцію та видання, а його дружині 'Олі дякую за виготовлення типоскрипту.

Роман Павлишин
Брізбан, жовтень 1992

Preface

The monograph *Ukrainian Churches in Australia* is based on materials that I collected while writing the entry "Church Architecture" for the Australian volume of the *Encyclopaedia of the Ukrainian Diaspora*. In September 1989 I circulated a questionnaire to all parish priests of the Ukrainian Catholic and Ukrainian Orthodox Churches in Australia, requesting the following data: the name of each church; the denomination or ecclesiastical jurisdiction to which it belongs; the year in which the church was opened for Ukrainian divine services; the members of the clergy and other persons responsible for the acquisition of land or buildings, planning, construction and art work; as well as information on the size of the church, its main architectural features, construction principles, etc. As I requested, each response was accompanied by at least two photographs, one of the exterior and one of the interior of the church. In some cases I also received copies of plans or sketches.

The people who completed and returned the questionnaires are listed below (numbers in brackets after each surname refer to the churches, as listed in the chronological register on pp., for which that person was the informant: I. Chertok (23A), Fr. V. Chervaniv (3), V. Dniprovy (1), O. Domitriak (20), I. Hlushko (4), Fr. H. Holokiz (7), H. Hutsalo (16), Fr. Z. Khorkavy (18), L. Lagerevsky (21), I. Lazurko (11), Fr. V. Liulka (8), Fr. S. Myhal (22), V. Panchenko (28), R. Pavlyshyn (10), Fr. O. Pihulevsky (5), S. Radion (29), O. Sereda (13), Fr. I. Shevtsiv (9, 17, 31), Fr. I. Shpytkovsky (25), Yu. Shumsky (24), Ya. Solovy (23B), Fr. B. Stasyshyn (19), J. Strilchuk (26), J. Siurtyk (14), V. Tarnavsky (27), V. Tovstopiat (15), Fr. B. Tomashek (30), S. Ushko (6), O. Venhrynovych (12, 32), and Fr. Zelinsky (2).

It proved impossible to be entirely consistent in naming the people involved in the acquisition, building and decoration of the churches. I have followed the principle of not omitting any names recorded in the questionnaires. Hence, some lists of such names are extensive, others are less so. In a few cases it was necessary to seek additional information from other sources. As for the illustrations in this book, they are practically all reproduced from amateur photographs. A few are copied from other publications. The standard of reproduction is, therefore, understandably, somewhat varied. The verification and consistent amplification of the data that were gathered, like the collection of professional-quality photographs, would have required greater resources than were to hand. While such tasks might be addressed in future research, the main aim of this publication is to present the available materials in greater fullness than will be possible in the *Encyclopaedia of the Ukrainian Diaspora*.

It should be noted that this survey does not have in its purview any church-owned buildings other than the churches themselves. The sole exception here is the Ukrainian Orthodox Centre in Canberra, which has been

included because of its deliberate and sustained orientation on a historical style of Ukrainian religious architecture. In general, however, buildings in the precincts of Ukrainian churches represent valuable investments by the Ukrainian community and play an important role in its life. The more substantial such complexes include those adjacent to the Ukrainian Catholic Cathedral of Saints Peter and Paul in Melbourne (the bishop's residence, priests' quarters, the museum, the Patriarch Joseph Hall and Saturday school classrooms and, in a separate building, the convent of the Basilian Sisters), the Orthodox Cathedral of the Protection of the Holy Virgin in Melbourne, and the Ukrainian Catholic churches of St. Andrew in Sydney, St. Volodymyr in Canberra and Saints Volodymyr and Olha in Adelaide. In many cases, priests' residences and parish meeting halls are located alongside churches.

A remark needs to be made, too, on the transcription of Ukrainian surnames. However the persons mentioned in this book may have written their names in English, a simplified Library of Congress transliteration from Ukrainian has been applied here throughout.

Finally, I wish to thank for their assistance the persons listed above, and all those who contributed to the gathering of data. I thank my son Marko for editing the text and translating it into English, as well as for suggesting that it be brought to publication, and his wife Olya for preparing the typescript.

Roman Pavlyshyn
Brisbane, October 1992

Історичний огляд

Рівнобіжно із зусиллями для розбудови громадського життя емігрантів-українців, які прибули до Австралії у 1948-52 рр., йшли їхні намагання організувати церковні громади на місцях поселення і запевнити їм релігійну обслугу.

Усі новоприбулі були зобов'язані контрактом з австралійським урядом працювати два роки на призначених місцях, звичайно на фізично важких роботах. Православні священики, які прибули як робітники, почали вже з кінця 1948 року організовувати релігійне життя і творити православні парафії. Українські католицькі священики, призначенні для обслуги вірних в Австралії, стали прибувати від 1950 року. У дечому їм допомагали місцеві римокатолицькі епархії.

Тоді, як українські католицькі церковні громади могли користуватися позиченими місцевими католицькими церквами, православні загалом подібних можливостей не мали і тому відносно рано спрямували свої зусилля до придбання власних церковних приміщень. Це була, мабуть, головна причина, чому перші вісім українських церков, придбаних на австралійській землі в 1953-60 роках, належали православним парафіям. В наступному періоді, 1961-64, побудовано шість католицьких церков, а в 1965-1967 три католицькі і три православні. Коли не рахувати української католицької церкви-пам'ятника св. Володимира в Канберрі, присвяченої тисячоліттю хрещення Руси-України, період будівництва українських церков в Австралії закінчився 1978 роком.

З небагатьма винятками церкви будували парафіяни, добровільно жертвуючи свою працю, при чому деякі окремі роботи виконувалися за контрактом. У більшості випадків не було затруднено професійних архітектів, хоч більші церкви плянували місцеві архітектурні фірми, керуючись певними вимогами парафій щодо вигляду церкви. Тільки в окремих випадках було затруднено українців-архітектів для повних архітектурних послуг. Зчаста відповідальність за будову церков, зокрема великих, була в руках професійно некваліфікованих осіб.

Архітектурні впливи

Можна навести три головні джерела впливів на архітектуру церков:

- a. Місцевий спосіб будівництва і місцеві матеріали та традиційні місцеві конструкційні методи: двосхилий дах, відкрита цегла ззовні і зсередини, черепичний дах, рифлена бляха, гіпсові аркуші для обшивки нутра і т. п. Ці впливи замітні зокрема в малих церквах.
- b. Сучасні архітектурні форми, які часто випливають з сучасних

конструкційних розв'язок.

в. Українські історичні стилі: візантійсько-романський княжої доби XI-XIII ст. і стилі української церковної архітектури XVII-XVIII ст., зокрема бароко. Впливи проявляються в окремих елементах: у банях, фасадах, у трактуванні нутра і зокрема іконостасу, як теж у загальному характері цілості. Ці впливи поєднуються з сучасними архітектурними впливами; в результаті творяться своєрідні гібридні, більш або менш вдовольняючі, архітектурні форми, де переважають одні чи другі визначальні елементи.

Класифікація церков

Для дальнього розгляду теми пропонується тут класифікація церков за критеріями величини й архітектурної форми. За величиною церкви поділено на три групи; в дужках подається число церков у групі:

1. малі, які поміщають до 250 осіб (18);
2. середні, від 250 до 500 осіб (10);
3. більші, понад 500 осіб (4).

За архітектурною формою виділено тут сім категорій; в дужках подається число церков відповідної категорії:

- A. Існуючі церковні будівлі, закуплені та пристосовані до власних потреб (6);
- B. Церкви дерев'яної конструкції місцевого типу з двосхилим дахом і ріфленою бляхою (3);
- C. Церкви традиційного місцевого характеру з відкритої цегли, з двосхилим дахом, звичайно з доданими банями (9);
- D. Церкви в сучасній архітектурній манері з центральною куполою сучасного стилю (2);
- E. Церкви в сучасній архітектурній манері зі стилізованими банями (9);
- F. Церкви з сучасною інтерпретацією архітектурних форм княжої доби (2);
- G. Церкви з сучасною інтерпретацією форм церковної архітектури XVII-XVIII ст. (4).

Хронологічний список церков

У списку подаються такі інформації: місцевість з англійською назвою в дужках; церква, якій належить будинок (у випадку православних храмів подано назву юрисдикції—Українська Автокефальна Православна Церква

(УАПЦ) або Українська Православна Церква (Автокефальна) в Австралії (УПЦА)—перед об'єднанням 1991 р.); рік відкриття для користування; назва храму; класифікація за критеріями величини і стилю, поданими вгорі; священики та інші відповідальні особи, пов'язані з придбанням, будовою або поширенням храму; інші важливі інформації.

1. ТЕБАРТОН—АДЕЛАЇДА (Thebarton SA); УАПЦ; св. Михаїла; храм був найдавнішою англіканською каплицею в Аделаїді; його закуплено від англіканського синоду 1953; 1A, Б; о. П. Грушецький—священик; А. Кartaшевський та ін.—діяльні у придбанні храму. Від 1975 парафія користується новою церквою (див. список, ч. 26); площу закупив уряд Південної Австралії для дороги, якої вкінці не збудовано. Церкву знесено, не зважаючи на те, що вона була на урядовому списку будинків історичного значення.
2. ЧЕЛТЕНГЕМ—АДЕЛАЇДА (Cheltenham SA); УПЦА; св. Тройці; храм закуплено від англіканської церкви 1954; 1A; о. О. Зелінський—священик; М. Словачевський—голова парафіяльної ради; В. Біловол—іконопис.
3. БЛЕКТАВН—СІДНЕЙ (Blacktown NSW); УАПЦ; св. Преображення; 1956; 1Б; архиєп. Сильвестр; С. Домазар—проект, пляни, нагляд; Арсентій Аксе—іконопис; Є. Новічевський—проект та різьба іконостасу; А. Тисячний, В. Гордієнко, О. Волошин—члени будівельного комітету та головні працівники і фахівці. Церкву збудували парафіяни.
4. КАРЛТОН—МЕЛЬБОРН (Carlton Vic); УПЦА; св. Тройці; храм, збудований 1920 р., було закуплено від баптистської громади 1956; 2A; архиєп. Сильвестр, о. В. Пендюра—священики; О. Мартиненко—голова парафіяльної ради; В. Цибульський і М. Радченко—іконопис; М. Левицький, Я. Петренко—головні працівники при закупленні і розбудові.
5. ГОУМБУШ ВЕСТ—СІДНЕЙ (Homebush West NSW); УАПЦ; св. Покрови; 1958; 2E; о. А. Теодорович—священик; А. Дейнека—проект, пляни, нагляд; В. Кулик—відповідальний будівельник; церкву збудували парафіяни; О. Міщук—іконопис.
6. МЕЙЛЕНДС—ПЕРТ (Maylands WA); УАПЦ; св. Миколая; 1959; 1B; о. І. Перелазний—священик; В. Шнайдер—голова будівельного комітету, О. Редько, П. Шліхта, Т. Бершак, С. Ушко—члени; Ю. Дідусь—проект, пляни, нагляд; В. Макаренко, Б. Ледвій—іконопис; Т. Безіч—дереворізьба. Церкву збудували парафіяни.
7. ІСЛІНГТОН—НЬЮКАСТЕЛЬ (Islington NSW); УАПЦ (Соборноправна); св. Василія Великого Київського; 1960; 1Б; о. М. Мурза—священик; В. Мурза, М. Сімановський—проект, пляни, нагляд; о. Г.В. Голокіз—іконопис; О. Тарнавський—дереворізьба; А. Вострел, С. Костирко, Л. Мурза, Л. Ріпа, А. Чорниш, І. Удодик—головні працівники і фахівці. Церкву збудували парафіяни.
8. ГРЕНВІЛ—СІДНЕЙ (Granville NSW); УАПЦ; св. Афанасія

- Лубенського; 1960; 2В; о. І. Манько—священик; Ф. Скаржевський—проект, пляни, нагляд; Ф. Налуковий, Л. Бажул і Л. Міщук—іконопис; Д. Любчик, П. Стеценко— головні працівники і фахівці. Церкву збудували парафіяни.
9. **ЛІДКОМБ—СІДНЕЙ** (Lidcombe NSW); Українська Католицька Церква; св. Андрія; 1961; 3Г; о. д-р П. Дячишин і о. І. Шевців—священики; Є. Пеленський—голова будівельного комітету; архітектурна фірма Кевін Й. Киртін (Kevin J. Curtin & Partners)—проект, пляни, нагляд (Кевін Киртін—відповідальний архітект); Джон Фінлей (John Finlay)—будова; М. Левицький—іконопис, стінний розпис.
10. **ВУЛЛУНГ'АБА—БРІЗБАН** (Woolloongabba Qld); Українська Католицька Церква; св. Покрови; 1961; 2Е; о. С. Масло—священик; С. Слободян—голова парафіяльної ради; Р. Павлишин—проект, пляни, нагляд, проект іконостасу; контрактова фірма Л.А. Стівенс (L.A. Stevens)—будова, М. Левицький—іконопис, стінний розпис; Дж. Гонзєр (Jack Gonser), К. Блюмсон (Colin Blumson)—дереворізба.
11. **ВОДОНГ'А** (Wodonga Vic); Українська Католицька Церква; св. Ольги; закуплено від Методистської церкви 1961; 1А; І. Береза і В. Різняк—голови братства; І. Сорока— добудова; Я. Вовк, І. Лазурко— головні працівники і фахівці.
12. **ПІВНІЧНИЙ МЕЛЬБОРН** (North Melbourne Vic); Українська Католицька Церква; катедра св. верховних апостолів Петра і Павла; 1963; 3Д; єпископ І. Прашко; Я. Волощук—голова будівельного комітету; О. Венгринович—початковий плян і проект іконостасу; архітектурна фірма Сміт і Трейсі (Smith & Tracey), відповідальний архітект Сальвадоре Брасіро (Salvadore Brasiro)—проект, пляни, нагляд; Верінг, Сміт і Гловрі (Wearing, Smith and Gloury)—інженерна фірма; Клеменс Лангфорд (Klemens Langford)—будівельний контрактор; С. Гординський—іконопис, запрестольна мозаїка; Б. Макаренко—стінний розпис.
13. **ВУДВІЛЛ—АДЕЛАЇДА** (Woodville SA); Українська Католицька Церква; свв. Володимира і Ольги; 1963; 2Г; о. Є. Лацик—священик; О. Середа—голова будівельного комітету; Я. Воєвідка (також проект іконостасу) і С. Ваврик—проект, пляни, нагляд; М. Левицький—іконопис, стінний розпис. Церкву збудували парафіяни. Окремі роботи виконувались за контрактом.
14. **АРДІР—МЕЛЬБОРН** (Ardeer Vic); Українська Католицька Церква; Успення Пресв. Богородиці; 1963; 2Б; О. Ярка і Й. Поточний—голови братства; Й. Сютрик—голова будівельного комітету; І. Слинсько—проект, пляни, нагляд; Дж. Піраліс—іконопис; В. Савчак—стінний розпис; Р. Слинсько, В. Ярем'як— головні працівники і фахівці.
15. **ВОДОНГ'А** (Wodonga Vic); УАПЦ; св. Володимира; 1964; 1Б; єпископи Варлаам і Донат; Ю. Якубовський—проект; І Фурс, М. Богословський, Ф. Шаповаленко, В. Товстоп'ят, Я. Якубовський, М.

- Чередниченко—головні працівники і фахівці. Церкву збудували парафіяни.
16. ЕННЕРЛЕЙ—БРІЗБАН (Annerley Qld); УПЦА; св. Миколая; 1966; 1Г; о. М. Сердюк—священик; М. Панченко—голова парафіяльної ради, будова; П. Приступа—проект, пляни, нагляд; М. Іващенко, М. Печений, І. Семко—головні працівники і фахівці. Церкву збудували парафіяни.
17. МЕЙЛЕНДС—ПЕРТ (Maylands WA); Українська Католицька Церква; св. Івана Хрестителя; 1966; 2Г; о. І. Шевців, о. І. Шпитковський, о. Д. Сенів—священики; М. Яковина—голова братства; архітектурна фірма Й. Томсон (J. Thompson & Co)—проект, пляни, нагляд; Р. Павлишин—проект іконостасу; С. Гординський—іконопис, стінний розпис; К. Блюмсон (Colin Blumson)—дереворізьба; П. Гутей, В. Поповський, І. Годьо, А. Везденко, І. Шугита—головні працівники і фахівці. Церкву збудували парафіяни. Окремі роботи виконувалися за контрактом.
18. БЕЛЛ ПАРК—ДЖІЛОНГ' (Bell Park Vic); Українська Католицька Церква; Покров Пресв. Богородиці; 1966; 2Е; о. З. Хоркавий—священик; С. Береза—голова будівельного комітету; В. Кюлмар (V. Kuelmar)—проект, пляни, нагляд; о. З. Хоркавий—проект іконостасу, іконопис, стінний розпис; Є. Стаків—дереворізьба. Церква збудована парафіянами. Біля церкви дзвіниця, побудована 1986 р. як пам'ятник тисячоліття християнства в Україні.
19. ЕССЕНДОН—МЕЛЬБОРН (Essendon Vic); УПЦА; катедральний собор св. Покрови; 1966; 3Е; о. Б. Стасишин—священик; І. Слинько—голова будівельного комітету, проект, пляни, нагляд; іконопис та іконостас—грецька фірма. Церкву збудували парафіяни. Окремі роботи виконувалися за контрактом.
20. КВІНБІЄН (Queanbeyan NSW); Українська Католицька Церква; св. Михаїла; 1967; 1В; о. П. Дячишин і о. М. Іванчо—священики; М. Грабовський—голова будівельного комітету, будова; А. Ляхета—проект, пляни, нагляд; Л. Денисенко—іконопис; С. Ставицький, Б. Кашицький—головні працівники і фахівці. Церкву збудували парафіяни.
21. ГОБАРТ (West Hobart Tas); УАПЦ; св. Володимира; храм закуплено від Церкви Христа 1969; 1А; о. Б. Стасишин і о. М. Подригуля—священики; Л. Лагеревський—голова парафіяльної ради; В. Туневич—голова будівельного комітету; В. Цибульський—іконопис; П. Черкаський, П. Красноруський, В. Шевченко, П. Малий, М. Голосниченко—головні працівники і фахівці. Церкву перебудували парафіяни.
22. АДАМСТАВН—НЬЮКАСТЕЛЬ (Adamstown NSW); Українська Католицька Церква; св. Покрови; 1969; 1В; о. Я. Креспо—священик; І. Савка—голова будівельного комітету; архітектурна фірма П. Геннон (P. Gannon)—проект, пляни, нагляд; фірма Дж.Н. Моррис (J.N. Morris Pty. Ltd.)—будова; О. Тарнавський—дереворізьба.

- 23А.** ТИРНЕР—КАНБЕРРА (Turner ACT); УАПЦ; катедра св. Миколая; 1972; 2Г; о. Ю. Горбунов і о. А. Теодорович—священики; І. Гордієнко—голова будівельного комітету; арх. фірма М. Вілловбі-Томас (M. Willoughby-Thomas)—проект, пляни, нагляд; В. Цибульський—іконопис. Церкву збудували парафіяни. Окремі роботи виконувалися за контрактом.
- 23Б.** УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ ЦЕНТР—пам'ятник тисячоліття християнства в Україні, комплекс при катедрі св. Миколая; 1988; Я. Соловій—голова будівельного комітету; Ю. Денисенко і Я. Соловій—проект, пляни; Л. Тризна—нагляд; фірма Раджа Гоумс (Raja Homes)—будова; Л. Денисенко—проект мозаїки; Я. Соловій—проект вітражів.
- 24.** ВУЛЛУНГ'АБА—БРІЗБАН (Wooloongabba Qld); УАПЦ; св. Покрови; 1973; 1В; о. С. Шумський—священик; Г. Самійленко—голова будівельного комітету, будова; Р. Павлишин—проект; П. Лямберт (Peter Lambert)—пляни; В. Лапа—іконопис; І. Лантух— головний працівник і фахівець. Церкву збудували парафіяни. Окремі роботи виконувалися за контрактом.
- 25.** ВЕЙВІЛЛ—АДЕЛАЇДА (Wayville SA); Українська Католицька Церква; св. Покрови; 1973; 3Г; о. Є. Лацик—священик; архітектурна фірма Сміт і Трейсі (Smith & Tracey)—проект, пляни, нагляд; Б. Лапка—проект іконостасу; Б. Макаренко—іконопис; В. Лабаз—вітражі; М. Цюрак, В. Іванів, П. Двулят, М. Лесів, В. Лабаз, Б. Лапка— головні працівники і фахівці. Церкву збудували парафіяни. Окремі роботи виконувалися за контрактом.
- 26.** КРОЙДОН—АДЕЛАЇДА (Croydon SA); УПЦА; св. Михаїла; 1975; 2Г; о. П. Грушецький—священик; Я. Довбня—голова будівельного комітету; Й. Стрільчук—проект; Й. Стрільчук і Я. Довбня—пляни, нагляд; фірма П. Бруверіс (P. Bruveries)—будова; Т. Мисак—іконопис; С. Прест—вітражі; Т. Прадун, М. і Б. Борисевичі— головні працівники і фахівці.
- 27.** НОТРГЕМ (Northam WA); Українська Католицька Церква; Різдва Матері Божої; 1975; 1В; о. І. Шпитковський—священик; Й. Котляр—проект, пляни, нагляд, будова; С. Гординський—іконопис; І. Сокіл, М. Яремович— головні працівники і фахівці. Церкву збудували парафіяни.
- 28.** ДЖІЛОНГ (Geelong Vic); УАПЦ; Різдва Пресв. Богородиці; 1976; 1В; о. Д. Лашук—священик; М. Лисенко і Г. Кулик—проект, пляни, нагляд; В. Цибульський—іконопис; В. Панченко, І. Повзик, С. Ставицький, С. Мороз— головні працівники і фахівці. Церкву збудували парафіяни.
- 29.** БАЛАКЛАВА—МЕЛЬБОРН (Balaclava Vic); УАПЦ; св. Успення; храм закуплено від Армії Спасіння; 1976; 1А; о. С. Дзібій—священик; С. Радіон—голова парафіяльної ради; М. Скиба—голова будівельного комітету, будова; В. Цибульський—іконопис; І. Гура, О. Мартиненко, Кузьма Косенко, П. Олійник— головні працівники і

- фахівці. Церкву перебудували парафіяни.
30. ВУЛЛОНГ'ОНГ' (Wollongong NSW); Українська Католицька Церква; св. Володимира; 1978; 1В; о. Б. Шемечко і о. Б. Томашек—священики; Б. Томашек (тоді ще не священик)—голова братства; Д. Майкович—голова будівельного комітету; о. З. Хоркавий—проект; М. Флюнт—пляни; фірми Шерсон і Темпо, парафіяни—будова; М. Чорній—запрестольна ікона; Л. Денисенко—іконопис; Дж. Сангвінетті, В. Марушечко, С. Віра, С. Костецький, І. Козар, М. Олендер, С. Грипа, С. Вудмаска, І. Лисняк— головні працівники і фахівці.
 31. ЛАНГЕЙМ—КАНБЕРРА (Lyneham ACT); Українська Католицька Церква; св. Володимира, пам'ятник тисячоліття християнства в Україні; 1984; 1Д; о. І. Шевців—священик; архітектурна фірма Маннс-Слай (Munns-Sly)—проект, пляни, нагляд; фірма Брати Гюз (Hughes Bros.)—будова; М. Левицький—іконопис, стінний розпис; Б. Лапка—проект іконостасу.
 32. ВІНЧЕЛСІ (Winchelsea Vic); Пластиова оселя «Сокіл»; каплиця св. Юрія; 1988; в стилі народного дерев'яного церковного будівництва, відкрита; О. Венгринович—проект, пляни, нагляд, будова; А. Дроздовський, П. Цюпак, Т. Венгринович— головні працівники і фахівці.

Опис церков за стилістичними категоріями

Категорія А: існуючі церковні будівлі, закуплені та пристосовані

У цій категорії шість церков: п'ять православних (у списку під ч. 1, 2, 4, 21, 29) і одна католицька (11). Коли не рахувати першої, це церковні будівлі з цегли в місцевій архітектурній манері, характерній для часу їх будування (20-ті і 30-ті рр.). Їхній зовнішній вигляд залишився незміненим, якщо не брати під увагу два випадки, де було додано малі декоративні бані. В усіх випадках значно змінено інтер'єр, додано іконостас і традиційне церковне устатковання.

Категорія Б: церкви дерев'яної конструкції місцевого типу

Сюди належать чотири православні церкви: одна закуплена (1) і три збудовані (3, 7, 15)—найменші і найскромніші з усіх. Вони не відрізняються ззовні від утилітарних, традиційних місцевих громадських заль, хібащо, у двох випадках, додано бані. Водночас, найдавніша з усіх новозбудованих церков, УАПЦ св. Тройці у Блектанні, Сідней (3), несподівано вдало сполучує свої упрощені форми із типовою українською банею.

Категорія В: церкви традиційного місцевого характеру, цегляні, звичайно з доданими банями

Ця група найчисленніша. Із дев'яти церков—четири православні (6, 8, 24, 28) і п'ять католицьких (14, 20, 22, 27, 30). Своєю архітектурною формою вони, в основному, різняться від місцевих церков тільки додатком бань, які зчаста вводять чужий елемент у загальний вигляд церкви. Величиною і характером виділяються дві церкви цієї групи: УАПЦ св. Афанасія Лубенського в Гренвіллі, Сідней (8)—проект Федора Скаржевського, і УКЦ Успення Пресвятої Богородиці в Ардірі, Мельборн (14)—проект Івана Слинька. У них чимало спільногого, хоч різняться вони формою бань. Перша, архітектурно більш строга, має дві бані, форма яких нагадує українське барокко. Більш конвенціональна, півсферична купола другої гармонійно поєднується з цілістю композиції.

Категорія Г: церкви в сучасній архітектурній манері з центральною куполою

До найбільших і архітектурно найбільш успішних церков належить УКЦ св. Андрія в Сіднеї (9). Церкву проєктувала фірма Кевін Й. Киртін при співучасти, у концепційній стадії, Євгена Пеленського. Не зважаючи на безкомпромісно сучасне трактування як зовнішніх елементів, так і інтер'єра, в усіх архітектурних вирішеннях відчувається вплив візантійського духу. Купола значних розмірів, з оскленим барабаном, що завершує центральну частину будівлі; колонада, яка півкругом обводить передню частину церкви; цікаве простірне розташування корпусу—все це дає послідовну і виважену архітектурну композицію. З нею гармонізує вирішення інтер'єра.

Другим помітним храмом в цій групі є УКЦ св. Покрови у Вейвіллі, Аделаїда (25), побудований за проєктом архітектурної фірми Сміт і Трейсі. Центральний плян церкви обводять стінні елементи циліндричної форми, а завершує її плоска купола на повну ширину будівлі із низьким, оскленим барабаном. Будівля, не без архітектурного інтересу і певних орієнタルьних асоціацій, відбігає від традиційних норм українських церков.

До цієї групи належить ще мала церква, вдержана в сучасній архітектурній манері, УПЦА св. Миколая в Еннерлей, Брізбан (16)—архітект Петро Приступа.

Категорія Г: церкви в сучасній архітектурній манері зі стилізованими банями

Сюди належать дві католицькі церкви (13, 17) і дві православні (23А, 24). Тут також бані є головним елементом, який вказує на принадлежність церкви до певної традиції. Водночас, зважаючи на те, що трактування пляну й архітектурних вирішень цілком сучасне, намагання стилізувати бані під традиційну форму рідко має своїм результатом гармонійну ціліст. Найпомітнішою в цій групі є УПЦА св. Михаїла у Кройдоні, Аделаїда (26), архітект якої Йосиф Стрільчук. Okрім центральної бані і чотирьох малих, характер церкви визначають тридільні арки фронтової фасади і бічних стін.

Категорія Д: церкви з сучасною інтерпретацією архітектурних форм княжої доби

Найбільшою і архітектурно найбільш знаменою церквою треба рахувати УКЦ катедру св. верховних апостолів. Петра і Павла в Мельборні (12). Проект виконав архітектор Сальвадоре Брасіро із фірми Сміт і Трейсі, вживаючи, у концепційному етапі, загальний плян архітектора Оріона Венгриновича. Плян у формі хреста. Трисклепні, поздовжна і поперечна, нави завершуються у місці перехрещення, центральною півсферичною куполою, яка домінує гармонійну архітектурну композицію будівлі. Стрункі колони і поперечні циліндричні склепіння бічних колонад перекликаються з тридільними арками фронтової і бічних фасад. Залізобетонна будівля застосовує безкомпромісно сучасні методи конструкції та вирішення архітектурних деталів, однак в її архітектурній композиції, зокрема в розчленуванні корпусу і у формі куполи, проявляється вплив романсько-візантійського стилю церков княжого Чернігова і Галицько-Волинської землі.

Пряміше наслідування форм середньовічного церковного будівництва помітне в УКЦ храмі-пам'ятнику св. Володимира в Канберрі (31), невеликій церкві, побудованій за проектом архітектурної фірми Маннс-Слай.

Категорія Е: церкви з сучасною інтерпретацією форм церковної архітектури XVII-XVIII ст.

У цій групі дві православні церкви (5, 19) і дві католицькі (10, 18). Сюди включено теж Український Православний Центр (23Б), єдину будівлю на списку, яка не є церквою, з уваги на її характер і архітектурний стиль.

Два приклади—це будівлі в стилі козацького барокко з сучасною інтерпретацією деталів. УАПЦ св. Покрови в Гомбуші, Сідней (5), за проектом Антона Дейнеки—це однонавна церква, характерна своїм стильово витриманим і строгим трактуванням архітектурної композиції. Купола, уміщена в передній частині двосхилого даху, гармонізує з цілістю.

Православний Центр у Канберрі (23Б), поруч катедри св. Миколая, розташований на видному місці близько центру міста. На розі площа стоїть триярусний, восьмигранний будинок музею, який своєю формою перекликається з традиційними церковними дзвіницями. Два крила будинку Центру розміщені під прямим кутом одне до одного, а їхні дві фасади виходять на перехресні вулиці. Стіни тиньковані, дах музею з мідної бляхи, а яруси і фасади Центру оздоблені мозаїками. Характер цілості послідовно стилювий і гармонійний; деталям надано особливої ваги.

Церквою, яка своїм виглядом і вирішенням інтер'єра притримується основних показників української церковної архітектури часу барокко, є УПЦА собор св. Покрови в Мельборні (19). Проект виконав Іван Слинсько. Центральна баня і дві менші, обабіч фронтону, стильово видержані і

творять гармонійну цілість з корпусом церкви. Інтер'єр з колонами і арками надає будівлі традиційний, а воднораз своєрідний характер.

УКЦ св. Покрови Пресвятої Богородиці в Джілонгу (18), за проектом В. Кюлмара, своїм центральним пляном і масивною банею становить архітектурно помітний, хоч у деяких елементах не зовсім виважений приклад сучасної інтерпретації історичних впливів. Менша баня над притвором і відповідної форми дзвіниця доповнюють цілість. На окрему увагу заслуговує унікальний розпис інтер'єра.

УКЦ св. Покрови у Брізбані (10), архітект якої—Роман Павлишин, застосовує історичні форми в усучасненій інтерпретації. Основні риси пляну—трибаний фронт під стиль українського барокко, однонавний корпус з двосхилим дахом та святилище, завершене плоскою куполою. Послідовність у вирішенні архітектурних деталів назовні та внутрі є домінантою в естетичному обличчі церкви.

Інтер'єри

Подана вгорі класифікація церков за архітектурними властивостями базується в основному на їхньому зовнішньому вигляді. Коли йде мова про інтер'єри, православні і католицькі церкви творять дві окремі групи, кожна з характерними прикметами. Хоч простірне вирішення проєкту визначає основний характер інтер'єру, церковне устатковання, форма іконостасу, іконопис, а також викінчення і оздоблення відіграють важливу роль, і саме в цьому помітні різниці між церквами обох віровизнань. Православні церкви внутрі, як правило, більш традиційні і однорідні. У церквах не вживається лавок, хібащо довкруги стін. Іконостас—це суцільна стіна з іконами і царськими та дияконськими дверми, яка зорово відділяє святилище від церковної нави. Стіни храму звичайно штукатурені, без стінопису, зате оздоблені численними іконами в рамках і у вишиваних рушниках. Підлога дерев'яна, застелена килимом. Як правило, у церкві один, а то й більше, традиційних скляніх канделябрів.

Інтер'єри католицьких церков звичайно менш традиційні і більше під впливом зовнішнього архітектурного характеру церкви. В усіх випадках вживається лавки у церковній наві. Іконостаси—різної конструкції і матеріалу—звичайно так запляновані, щоб зменшити зорове відмежування святилища від церковної нави. Церковні стіни часто з відкритої цегли—нетиньковані. Стінопис зустрічається в усіх більших церквах, при чому тиньк вжитий тільки під стінописом.

Мистецьке оздоблення

Іконопис церкви визначає у великій мірі характер її інтер'єра. Між мистцями церковного розпису є троє з-поза Австралії: Мирон Левицький, Святослав Гординський і Борис Макаренко. Мирон Левицький, який живе

в Канаді, виготовив іконостаси і стінопис для храмів Української Католицької Церкви у Сіднеї (9), Брізбані (10), Аделаїді (Вудвіл) (13) і Канберрі (31). Святослав Гординський, що живе в США, виконав іконостаси для катедри УКЦ в Мельборні (12) і церков у Перті (17) та Нортгемі (27), а також стінопис у Нортгемі. Борис Макаренко, теж зі США, є автором іконостасів української православної церкви у Перті (6) та української католицької церкви в Аделаїді (Вейвл) (25) і стінопису катедри УКЦ в Мельборні (12).

Із місцевих мистців Василь Цибульський розписав іконостаси для чотирьох церков (4, 21, 28, 29), а Леонід Денисенко для двох (20, 30). Шість інших мистців розписали по одному іконостасові (5, 7, 8, 18, 24, 26).

Уесь церковний іконопис, як і мозаїка (12, 23Б), виявляють більший або менший вплив візантійського стилю. В окремих випадках використання цього стилю і доповнення його українськими історичними впливами, мало своїм результатом твори своєрідного і усучасненого візантійсько-українського іконопису. Найвидатнішими представниками такого підходу в Австралії були С. Гординський та Б. Макаренко, і їхня співучасть у розписі катедри св. пп. Петра і Павла в Мельборні дала найбільш замітний церковний інтер'єр. Іконопис М. Левицького, хоч не без значних візантійських впливів і певних ознак суто українського мальарства, виявляє найбільш індивідуально-сучасний підхід у трактуванні рисунку, композиції і кольорів. Стиль його іконопису підходить до характеру церков, які він розмалював, при чому в канберській церкві св. Володимира спостерігається найбільш помітне наближення до стилю візантійського. Новаторськими треба вважати ікони Левицького в сіднейській церкві св. Андрія, мальовані на склі і розміщені в іконостасі металевої конструкції.

Не зважаючи на подібності у стилі та виконанні, кожний з мистців вносить у свої ікони щось індивідуального. В. Цибульський найбільш реалістичний у трактуванні ікон, а о. Зенон Хоркавий, суцільно покривши розписом всі стіни і стелю куполи церкви св. Покрови в Джілонгу, створив дещо схематизований, але стильно послідовний неовізантійський інтер'єр.

Різьбу по дереві зустрічається в іконостасах та різних предметах церковного устатковання. В своїх працях Осип Тарнавський (7, 22) та Євген Стаків (18) вживають народню різьбу гуцульського стилю. В деяких церквах (10, 17, 18, 31) вжито для оздоби іконостасів різьбу з геометричними та рослинними мотивами, виконану народною технікою. В інших (8, 12, 14, 20, 25, 28) застосовано традиційну форму в сучасній інтерпретації. У двох церквах (6, 19) іконостаси оздоблені багатою різьбою традиційного, бароккового стилю.

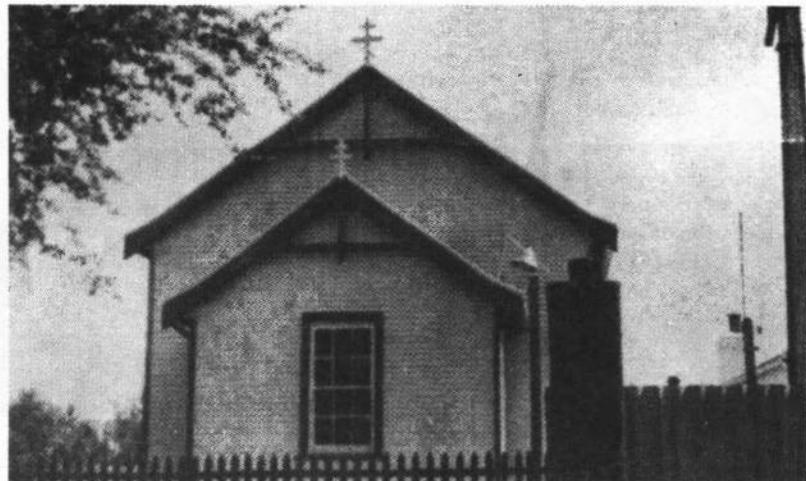
Вишивані рушники, обруси, хоругви тощо, вживаються в усіх церквах, особливо православних і в значній мірі спричиняються до українського характеру церковних інтер'єрів.

Місце церковної архітектури в історії української спільноти в Австралії

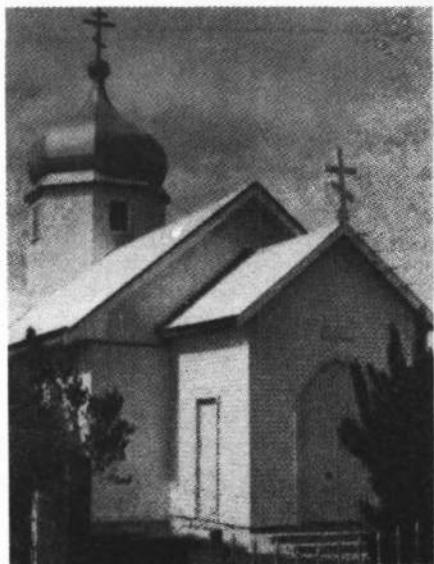
Одною з місій української церкви в діаспорі є вдергати живою самобутність української спільноти як своєрідного явища, спадкоємця українських церковних і національних традицій. Тому і церковній архітектурі в окремих країнах українського поселення призначалася специфічна роля. Служіння цій ролі мало значний вплив на характер української церковної архітектури в діаспорі, і Австралія тут не є винятком. При цьому, внаслідок місцевих умов, у кожній країні нашого поселення церковна архітектура формувалася по-різному, реагуючи на усвідомлені чи відчуті завдання. Вона знаходила шляхи, своєрідні для окремих країн, а то й для окремих їхніх провінцій.

Не зважаючи на архітектурну різновидність українських церков в Австралії, їх усіх єднає всіляко виявлений зв'язок з традиційними формами української церковної архітектури. Бажання знаходити відношення до традиційних зразків мало позитивні, але теж і негативні, впливи на церковну архітектуру. Нові мистецькі форми можна успішно творити тільки тоді, коли надається належну увагу процесам минулого. Для народу в діаспорі підкреслення традиційного має особливо велике значення. Але синтеза впливів минулого і сучасного вимагає творчого зусилля відповідного рівня.

Якщо йде мова про українську церковну архітектуру нашого континенту, то в процесі шукання нових мистецьких виразів, синтезованих з традиційними вартостями минулого, ми не спромоглися, в загальному, на визнані значні досягнення. В церковному будівництві важлива, а то й вирішальна, роля належить відповідним церковним і мирянським проводам. Від них залежить рівень осмислення бажаного архітектурного і мистецького задуму та підбір відповідних фахівців, зокрема для виконання проекту й іконопису, з якими вони повинні творчо співпрацювати. Тільки у виняткових випадках існували ці, потрібні для значущих досягнень, передумови. Воднораз, оцінюючи наші зусилля в церковному будівництві, треба мати на увазі нечисленність наших громад, обмежені фінансові і людські ресурси та специфіку складу української спільноти в цій країні. Беручи до уваги ці фактори, не можна не визнати справді великих досягнень, не тільки у придбанні, в короткому часі, власних церков, але й у стандарті їх побудови, устатковання і оздоблення. Виправданим буде твердження, що в окремих індивідуальних випадках, але теж в цілому, колективно, українські церкви в Австралії внесли гідний вклад у скарбницю культурних здобутків народу.

1

2

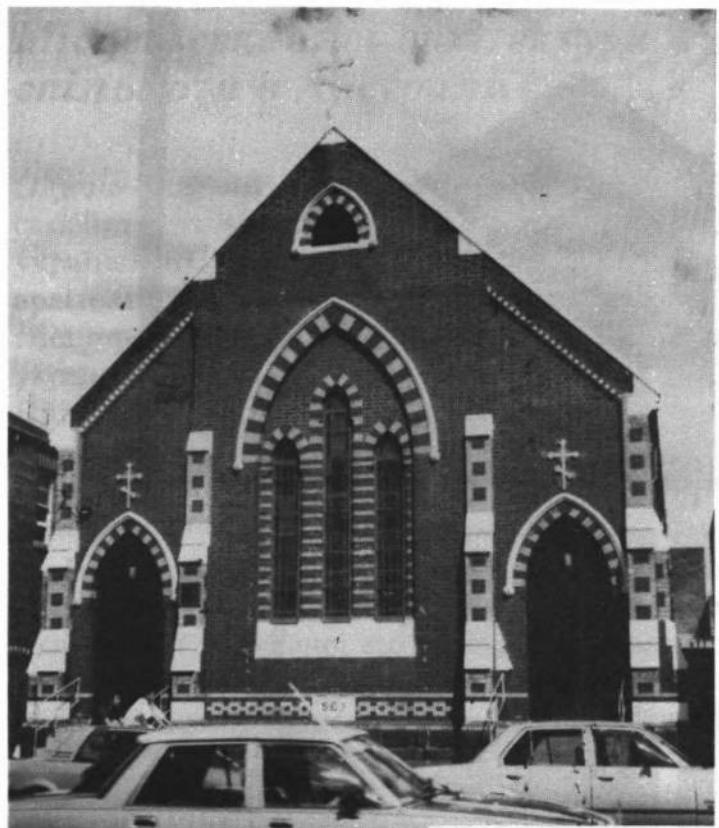
3

4

1. Церква св. Михаїла (правосл.), Тебартон, Аделаїда [1]; 2. Церква св. Преображення (правосл.), Блектавн, Сідней [3]; 3. Церква св. Володимира (правосл.), Водонга [15]; 4. Церква св. Покрови (правосл.), Гоумбуш Вест, Сідней [5].

1. *St. Michael's, Ukrainian Orthodox, Thebarton, Adelaide* [1]; 2. *Holy Transfiguration of Our Lord, Ukrainian Orthodox, Blacktown, Sydney* [3]; 3. *St. Volodymyr's, Ukrainian Orthodox, Wodonga* [15]; 4. *Intercession of the Holy Virgin, Ukrainian Orthodox, Homebush West, Sydney* [5].

1

2

3

1. Церква св. Тройці (правосл.), Карлтон, Мельбурн [4]; 2. Церква св. Володимира (правосл.), Гобарт [21]; 3. Церква св. Успення (правосл.), Балаклава, Мельбурн [29].

1. *Holy Trinity, Ukrainian Orthodox, Carlton, Melbourne* [4]; 2. *St. Volodymyr's, Ukrainian Orthodox, West Hobart* [21]; 3. *Assumption of the Holy Virgin, Ukrainian Orthodox, Balaclava, Melbourne* [29].

1

2

3

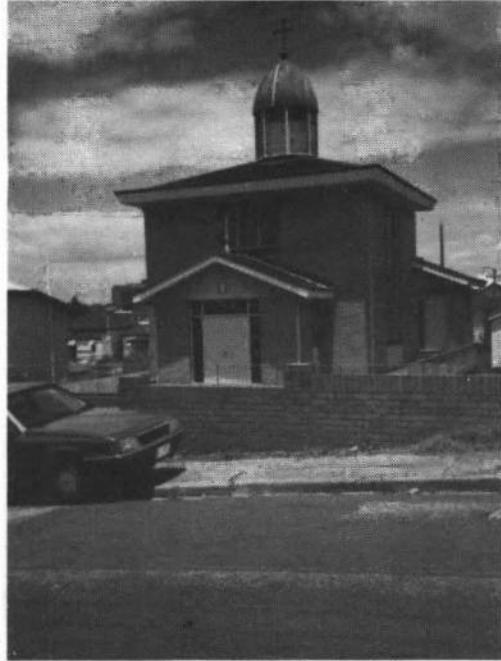
4

5

1. Церква св. Ольги (катол.), Водонга [11]; 2. Церква св. Володимира (катол.), Вуллонгонг [30]; 3. Церква св. Покрови (катол.), Адамстен, Ньюкастель [22]; 4. Церква св. Михаїла (катол.), Квінбіен [20]; 5. Церква Різдва Матері Божої (катол.), Нортгрэм [27].

1. St. Olha's, Ukrainian Catholic, Wodonga [11]; 2. St. Volodymyr's, Ukrainian Catholic, Wollongong [30]; 3. Intercession of the Blessed Virgin, Ukrainian Catholic, Adamstown, Newcastle [22]; 4. St. Michael's, Ukrainian Catholic, Queanbeyan [20]; 5. Nativity of the Blessed Virgin, Ukrainian Catholic, Northam [21].

1

2

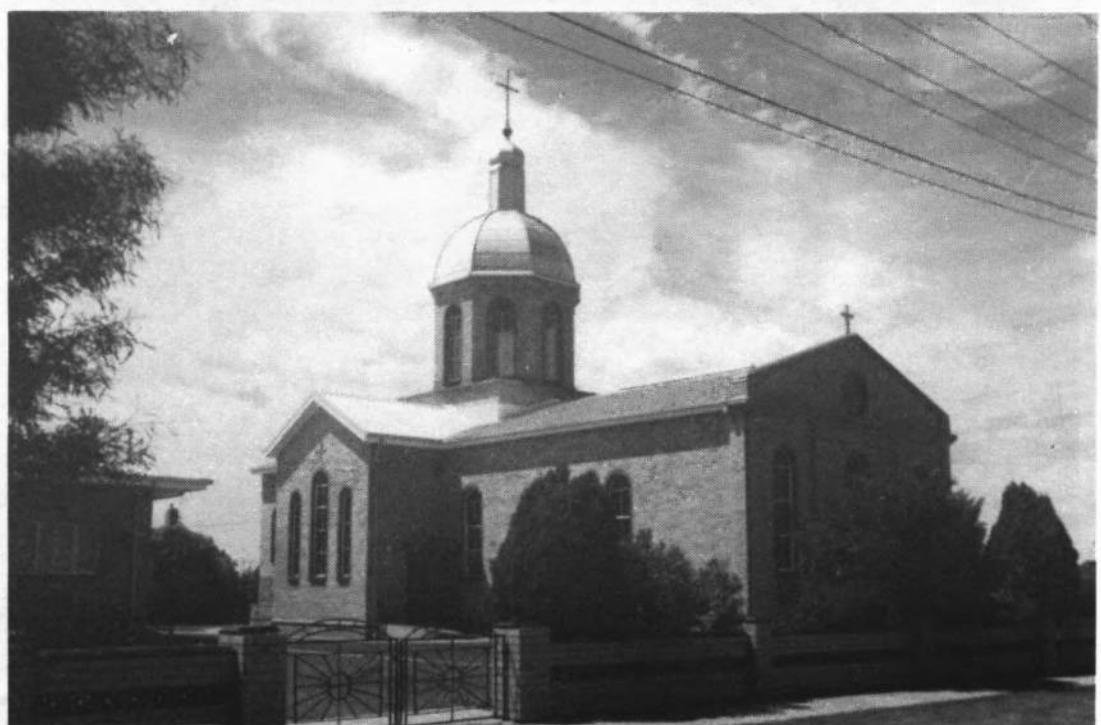
3

4

1. Церква св. Покрови (правосл.), Вуллунгаба, Брізбан [24]; 2. Церква Різдва Пресв. Богородиці (правосл.), Джілонг [28]; 3. Церква св. Миколая (правосл.), Мейлендс, Перт [6]; 4. Церква св. Миколая (правосл.), Еннерлей, Брізбан [16].

1. *Intercession of the Blessed Virgin, Ukrainian Orthodox, Woolloongabba, Brisbane [24];* 2. *Nativity of the Blessed Virgin, Ukrainian Orthodox, Geelong [28];* 3. *St. Nicholas, Ukrainian Orthodox, Maylands, Perth [6];* 4. *St. Nicholas, Ukrainian Orthodox, Annerley, Brisbane [16].*

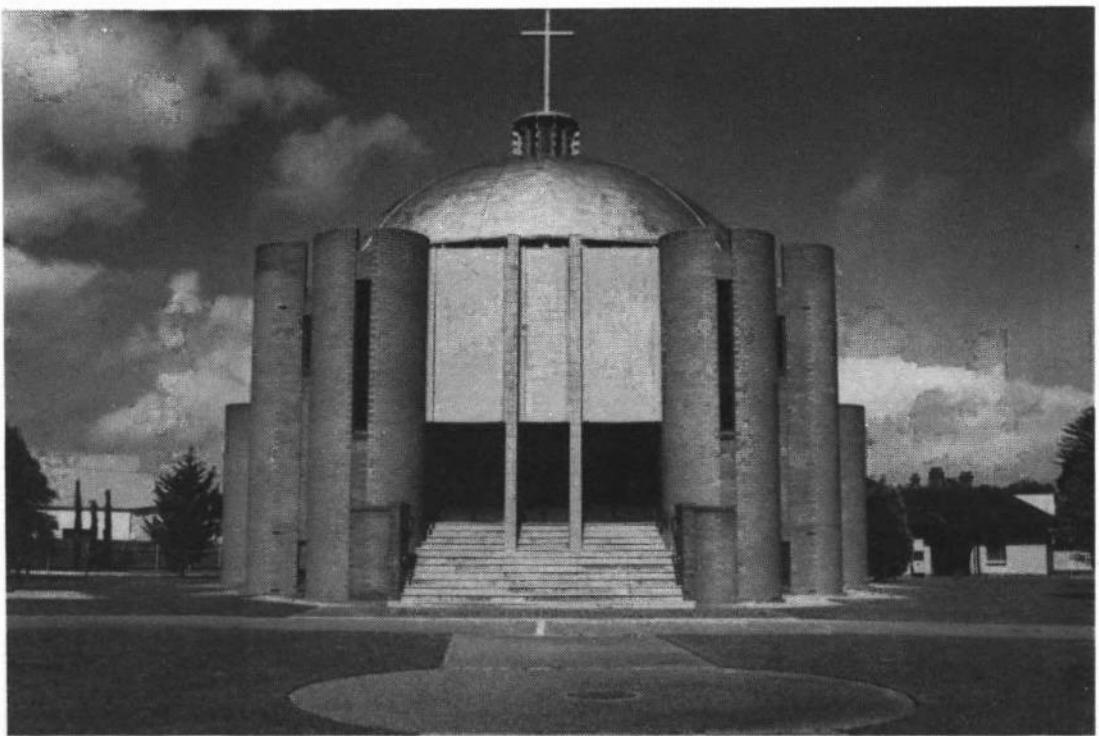

1. Церква св. Афанасія Лубенського (правосл.), Гренвіл, Сідней [8]; 2. Церква Успення Пресв. Богородиці (катол.), Ардір, Мельбурн [14].

1. St. Athanasius of Lubny, Ukrainian Orthodox, Granville, Sydney [8]; 2. Assumption of Our Blessed Lady, Ukrainian Catholic, Ardeer, Melbourne [14].

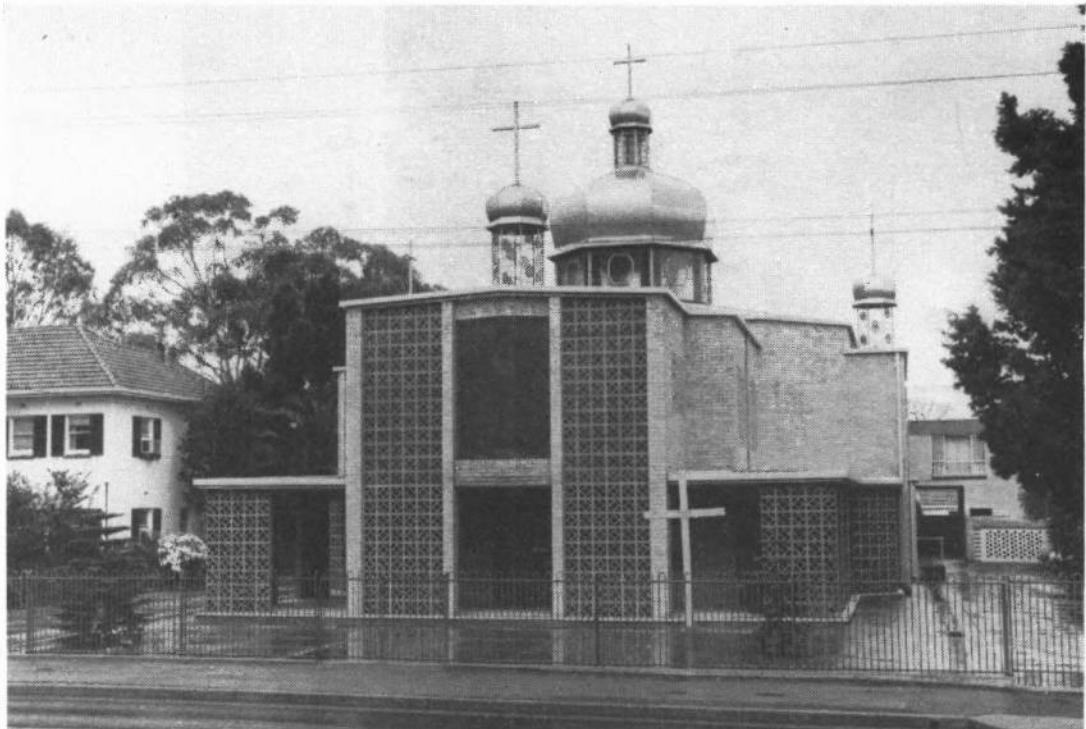
Церква св. Андрія (катол.), Лідкомб, Сідней [9].
St. Andrew's, Ukrainian Catholic, Lidcombe, Sydney [9].

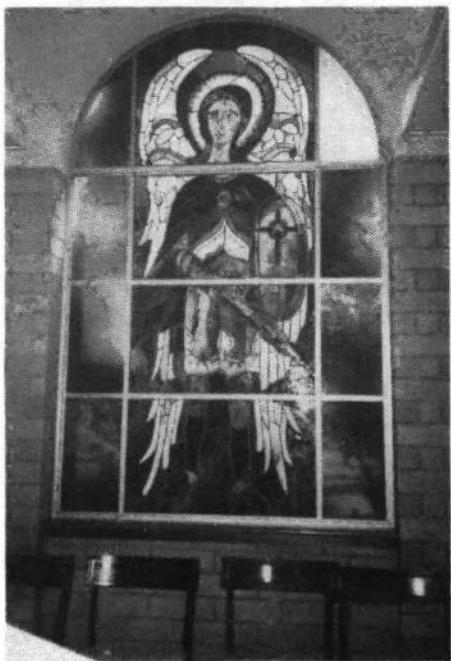
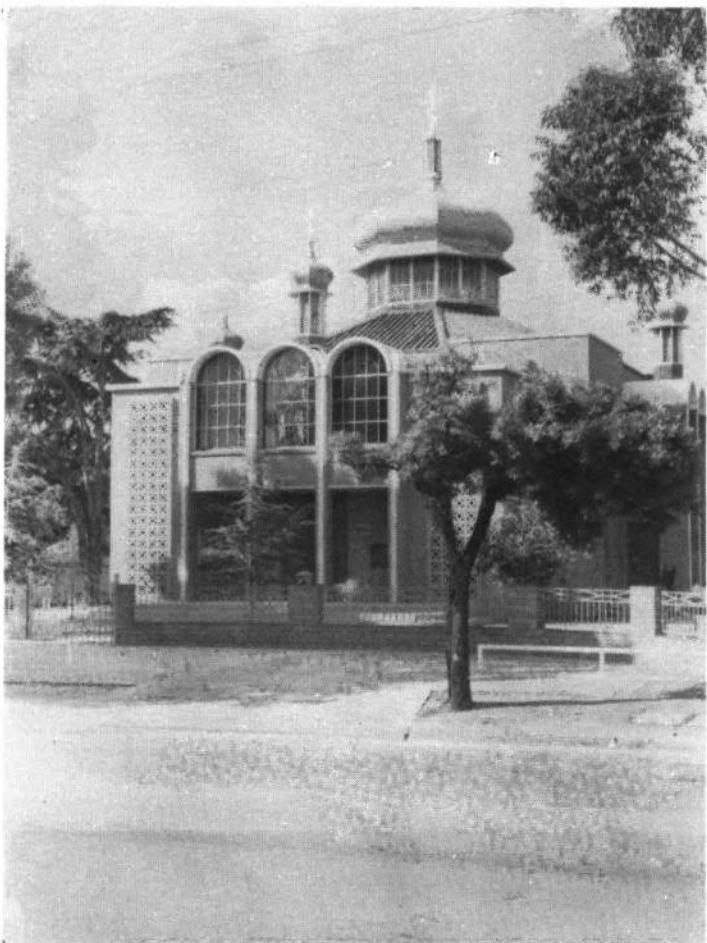
Церква св. Покрови (катол.), Вейвіл, Аделаїда [25].
Our Lady of Protection, Ukrainian Catholic, Wayville, Adelaide [25].

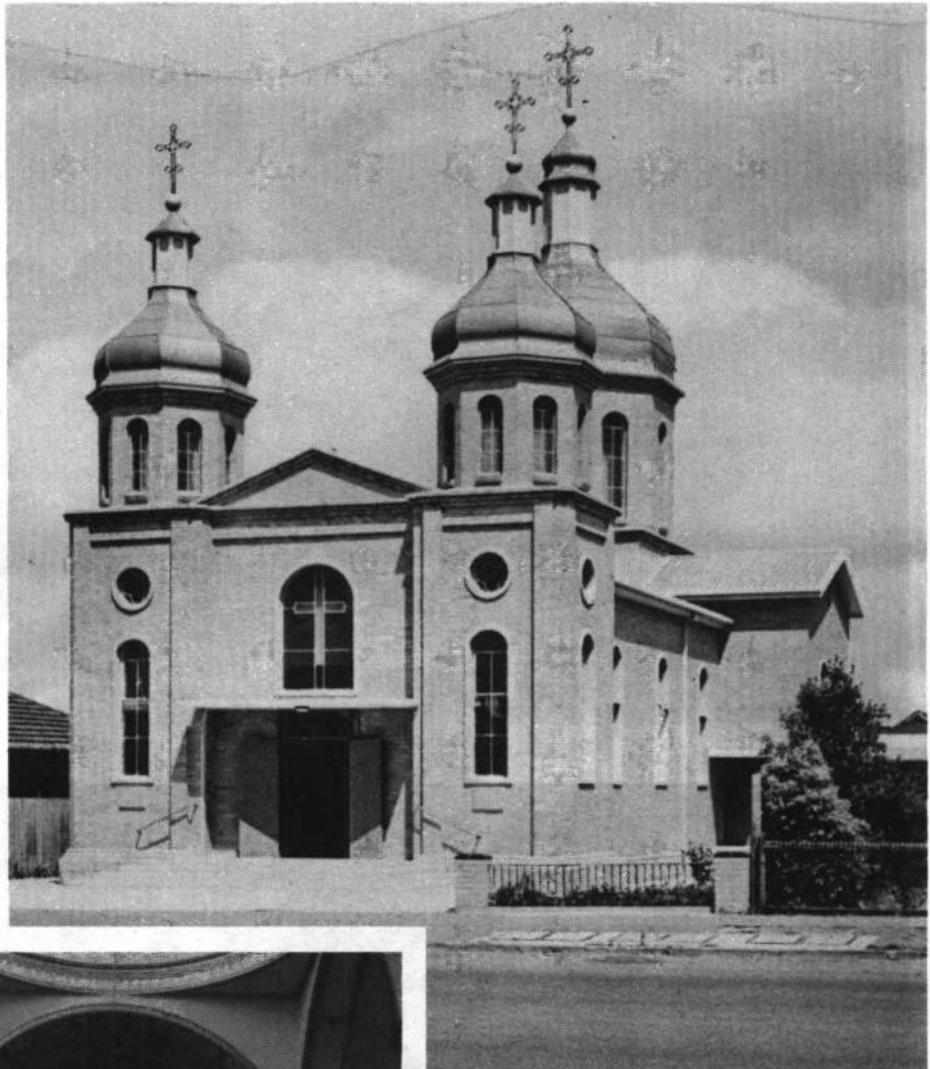
Церква св. Івана Хрестителя (катол.), Мейлендс, Перт [17].
St. John the Baptist, Ukrainian Catholic, Maylands, Perth [17].

Церква свв. Володимира і Ольги (катол.), Вудвілл, Аделаїда [13].
Saints Volodymyr and Olha, Ukrainian Catholic, Woodville, Adelaide [13].

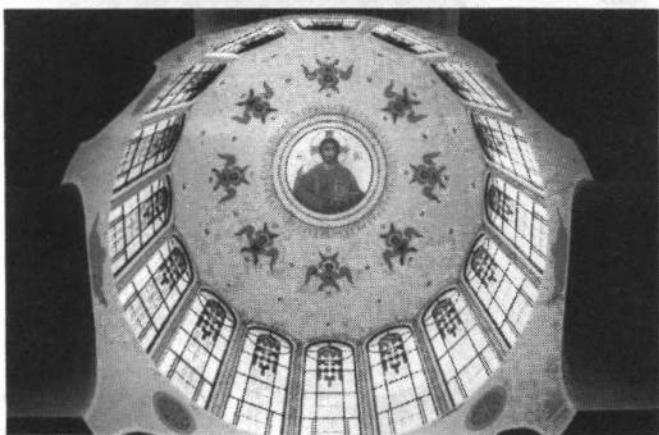
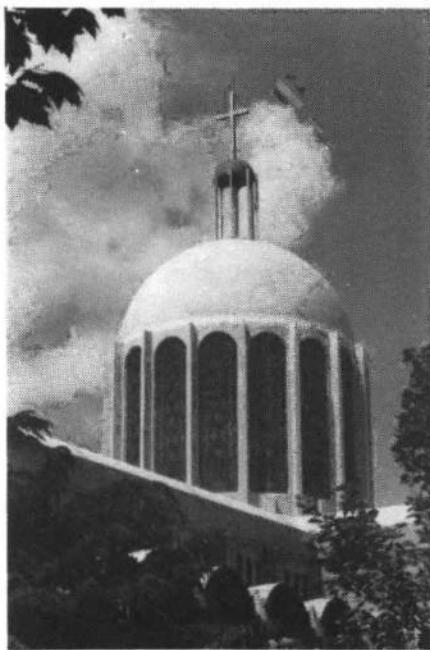
Церква св. Михаїла (правосл.), Кройдон, Аделаїда [26].
St. Michael's, Ukrainian Catholic, Croydon, Adelaide [26].

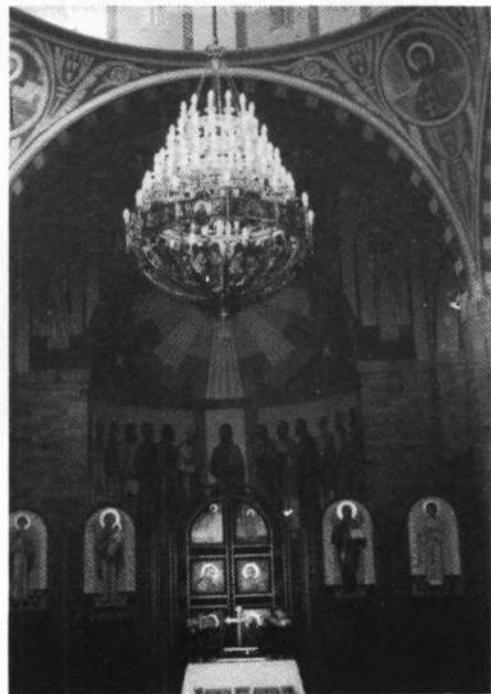
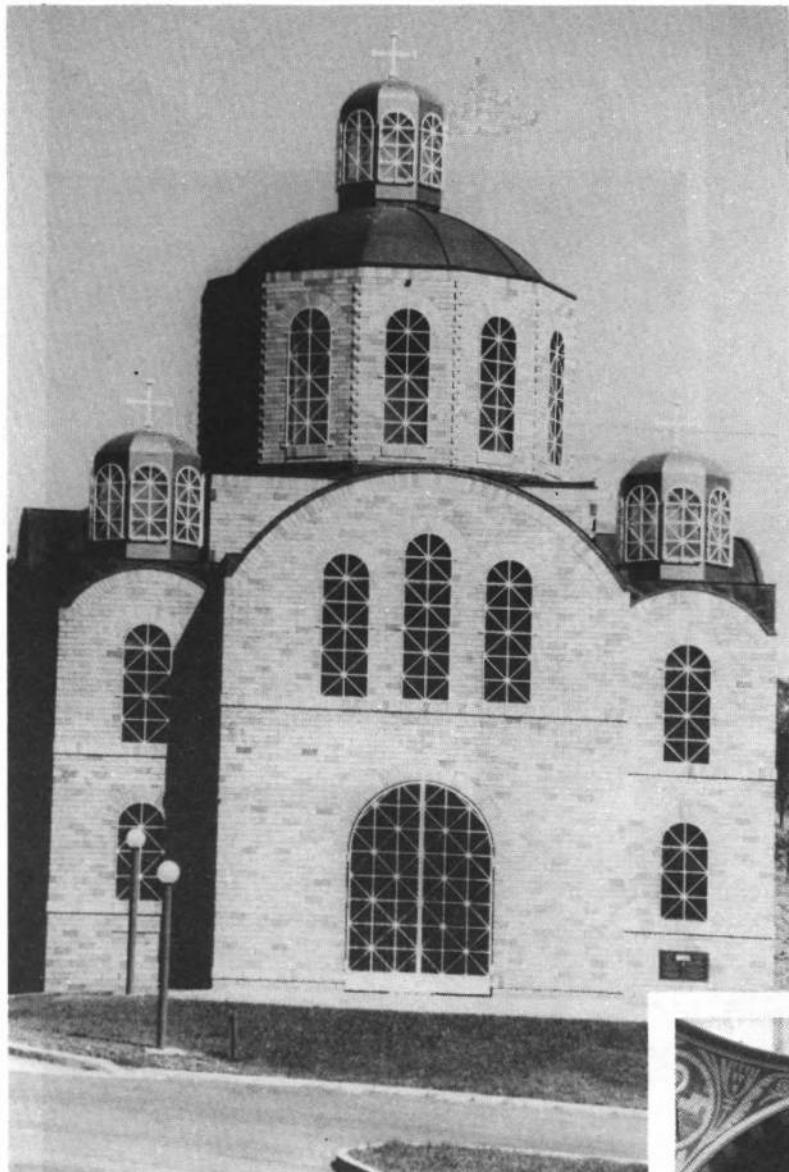
Катедральний собор св. Покрови (правосл.), Ессендон, Мельбурн [19].
Cathedral of the Protection of the Holy Virgin, Ukrainian Orthodox, Essendon, Melbourne [19].

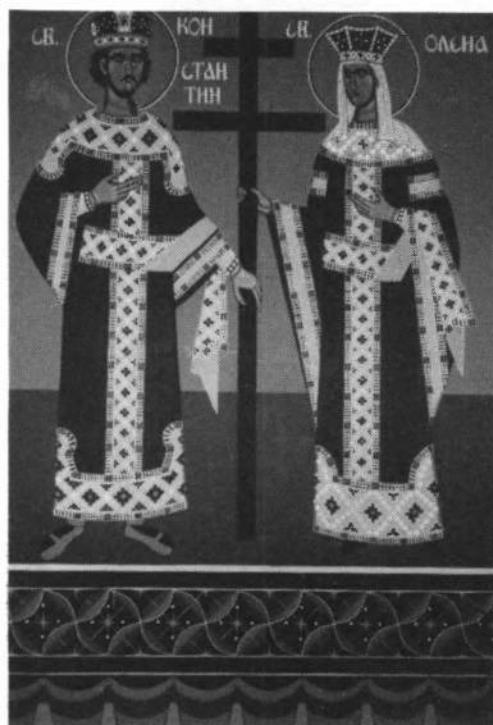
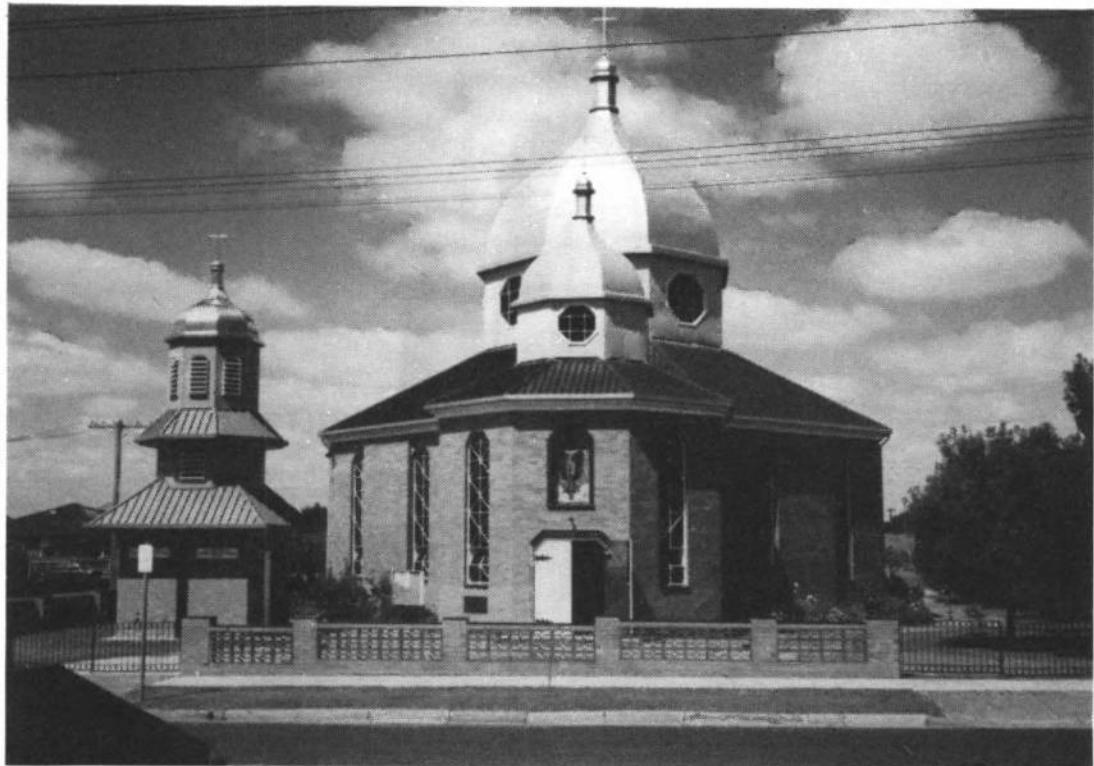
Катедра св. верховних апостолів Петра і Павла (катол.), Північний Мельбурн [12].
Cathedral of Saints Peter and Paul the Apostles, Ukrainian Catholic, North Melbourne [12].

Катедра св. верховних апостолів Петра і Павла (катол.), Північний Мельбурн [12].
Cathedral of Saints Peter and Paul the Apostles, Ukrainian Catholic, North Melbourne [12].

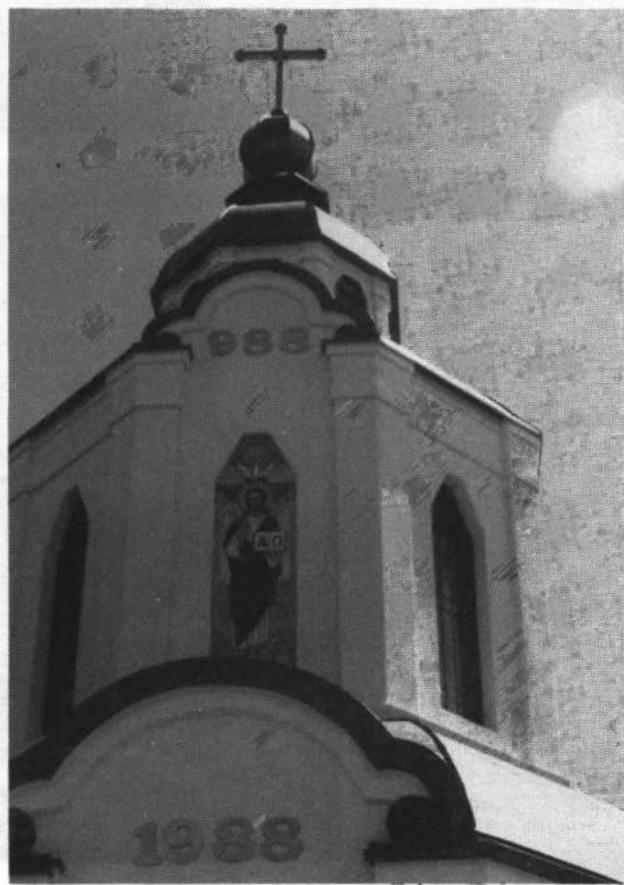
Церква св. Володимира (катол.), Лангейм, Канберра [31].
St. Volodymyr's, Ukrainian Catholic, Lyneham, Canberra [31].

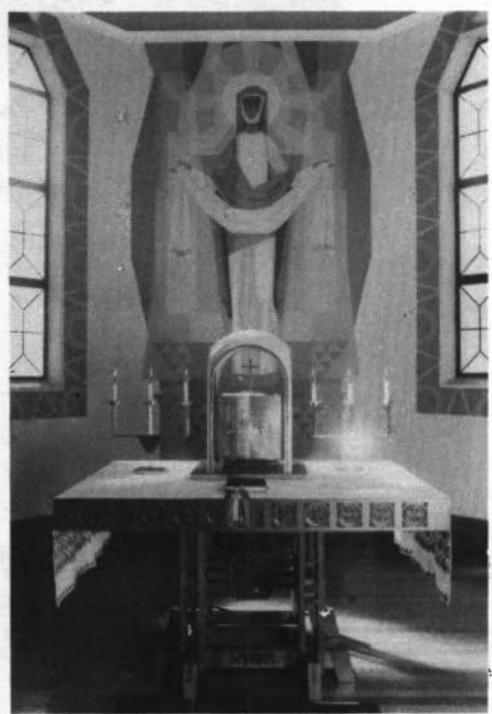
Церква Покрова Пресв. Богородиці (катол.), Белл Парк, Джілонг [18].
Intercession of the Blessed Virgin, Ukrainian Catholic, Bell Park, Geelong [18].

1. Катедра св. Миколая (правосл.), Тирнер, Канберра [23А]. 2. Український православний центр, комплекс при катедрі св. Миколая [23Б].
1. *Cathedral of St. Nicholas, Ukrainian Orthodox, Turner, Canberra [23A];* 2. *Ukrainian Orthodox Centre [23B].*

Український православний центр, Тирнер, Канберра [23Б].
Ukrainian Orthodox Centre, Turner, Canberra [23B].

Церква св. Покрови (катол.), Вуллунгаба, Брисбен [10].
Our Lady of Protection, Ukrainian Catholic, Woolloongabba, Brisbane [10].

1

3

2

1. Церква св. Василія Великого (правосл.), Іслінгтон, Ньюкастель [7]; 2. Церква св. Івана Хрестителя (катол.), Мейлендс, Перт [17]; 3. Каплиця св. Юрія, пластова оселя «Сокіл», Вінчелсі, Вікторія [32].

1. *St. Basil the Great of Kiev, Ukrainian Orthodox, Islington, Newcastle* [7]; 2. *St. John the Baptist, Ukrainian Catholic, Maylands, Perth* [17]; 3. *St. George's interdenominational chapel, "Sokil," Plast camping ground, Winchelsea, Victoria* [32].

1

2

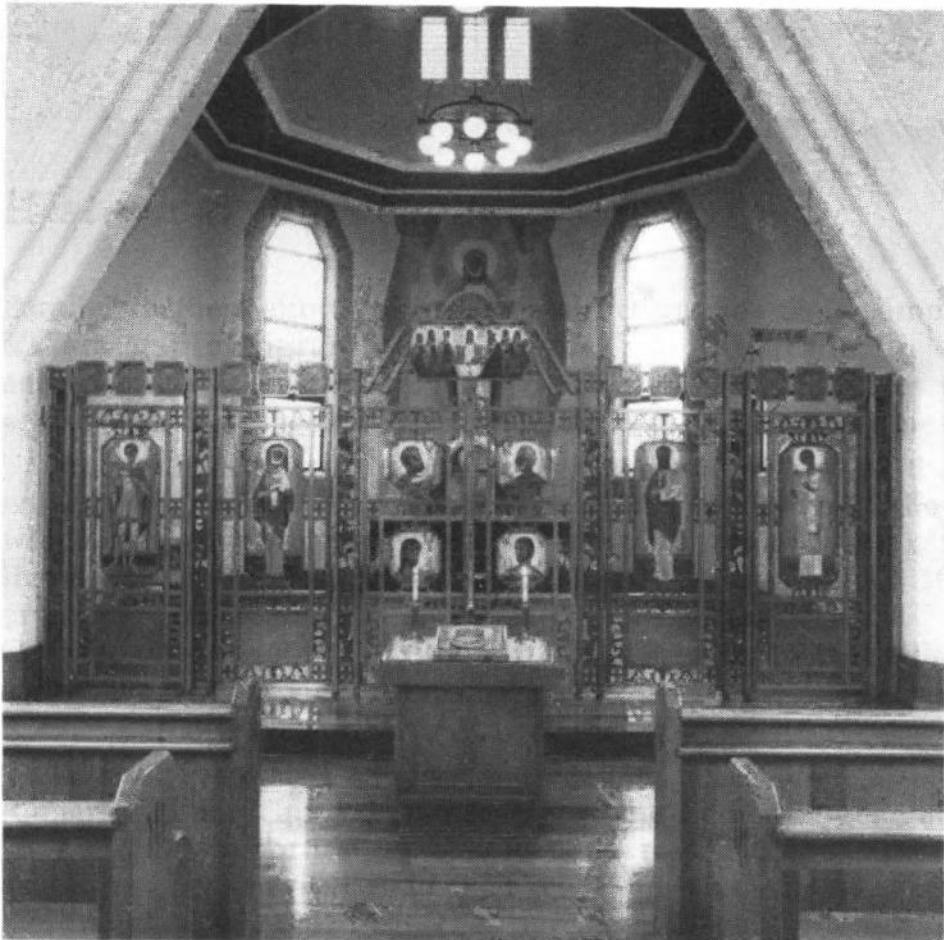
3

4

1. Церква св. Покрови (правосл.), Гоумбуш Вест, Сідней [5]; 2. Церква св. Миколая (правосл.), Еннерлей, Брізбан [16]; 3. Церква св. Успення (правосл.), Балаклава, Мельборн [29]; 4. Церква св. Миколая (правосл.), Мейлендс, Перт [6].

1. *Intercession of the Holy Virgin, Ukrainian Orthodox, Homebush West, Sydney* [5]; 2. *St. Nicholas, Ukrainian Orthodox, Annerley, Brisbane* [16]; 3. *Assumption of the Holy Virgin, Ukrainian Orthodox, Balaclava, Melbourne* [29]; 4. *St. Nicholas, Ukrainian Orthodox, Maylands, Perth* [6].

1

2

3

1. Церква св. Покрови (катол.), Вуллунгаба, Брізбан [10]; 2. Церква св. Покрови (катол.), Адамстawn, Ньюкастель [22]; 3. Церква Успення Пресв. Богородиці (катол.), Ардір, Мельбурн [14].

1. *Our Lady of Protection, Ukrainian Catholic, Woolloongabba, Brisbane* [10]; 2. *Intercession of the Blessed Virgin, Ukrainian Catholic, Adamstown, Newcastle* [22]; 3. *Assumption of Our Blessed Lady, Ukrainian Catholic, Ardeer, Melbourne* [14].

Historical Survey

Parallel to their efforts to organize structures for their community life, Ukrainian immigrants who arrived in Australia in 1948-1952 endeavoured to establish religious congregations in the places where they settled and to arrange for clergy to minister to their religious needs.

Practically all newly-arrived immigrants were obliged by their contract with the Australian government to work for two years in the locality to which they were assigned, usually at physically demanding jobs. Among them were Orthodox priests who, already at the end of 1948, began organizing religious life and creating Orthodox parishes. Ukrainian Catholic priests, sent to Australia specifically to serve the faithful of their church, started arriving in 1950. They received some assistance from local Roman Catholic bishops.

While Ukrainian Catholic congregations were often able to borrow Roman Catholic churches for their use, the Orthodox generally did not have similar opportunities and for that reason turned their efforts to acquiring church premises of their own at a relatively early stage. Thus, the first eight Ukrainian churches purchased or built in Australia between 1953 and 1960 belonged to Orthodox parishes. In the following period, 1961-1964, six Catholic churches were erected, and in 1965-1967 a further six: three Catholic and three Orthodox. Except for the memorial church of St. Volodymyr in Canberra, dedicated to the Millennium of the Christianization of Rus-Ukraine, Ukrainian church-building in Australia ended in 1978.

With few exceptions, churches were built by parishioners themselves. Contracts were often let for specific works. In a majority of cases no professional architects were employed, though the larger churches were designed by local architectural firms guided by the parishes' requirements as to the appearance of the building. In only a few cases did Ukrainian architects provide full architectural services.

Architectural Influences

Three main sources of influence on the architecture of the churches may be identified:

- a. Local building methods and local materials, as well as traditional local styles of construction: pitched roofs with end gables, facebrick inside and outside, tiled roofs, corrugated iron, fibrous plaster lining for interior walls, etc. These are evident especially in small churches.

- b. Contemporary architectural forms, often corresponding to modern building methods.
- c. Ukrainian historical styles: the Byzantine and Romanesque of the eleventh and twelfth centuries, and the styles of Ukrainian ecclesiastical architecture of the seventeenth and eighteenth centuries, especially the Baroque. Such influences are manifest in particular design elements (domes, facades, treatments of the interior and, especially, of the iconostasis), as well as in the general character of the whole. Historical references of this kind are combined with the modern architectural idiom, yielding hybrid architectural forms, some more successful, some less so.

Classification of Churches

In the following, church buildings will be classified according to criteria of size and architectural form. Churches are divided into three groups by size. The number of churches in each group is given in brackets:

1. small churches accommodating up to 250 people (18);
2. middle-sized churches accommodating between 250 and 500 people (10);
3. large churches accommodating more than 500 people (4).

Seven categories distinguish the churches according to their architectural form. Again, the number of churches in each category is given in brackets:

- A. existing church buildings, purchased and modified for use by Ukrainian parishes (6);
- B. local-style wooden churches with a corrugated iron pitched roof and gables (3);
- C. local-style facebrick churches with a pitched roof, often with domes (9);
- D. churches in the contemporary architectural idiom with a modern-style central cupola (2);
- E. churches in the contemporary architectural manner with historically stylized domes (9);
- F. churches of contemporary design based on an interpretation of medieval architectural forms (2);
- G. churches of contemporary design based on an interpretation of church architecture of the seventeenth and eighteenth centuries (4).

Chronological Register of Churches

Each item in the register contains the following information: locality; denomination which owns the building (in the case of Orthodox churches, the jurisdiction to which the church belonged prior to their unification in 1991: the Ukrainian Autocephalic Orthodox Church and the Ukrainian Orthodox Church [Autocephalic] in Australia; name of the church; the year in which the church was opened for use; classification by the categories of dimension and style set out above; as well as clergy and other persons responsible for various aspects of acquisition, planning, construction and art work.

1. THEBARTON, Adelaide, South Australia; Ukrainian Autocephalic Orthodox Church; St. Michael's; purchased from the Anglican Church in 1953; 1A, B; Fr. P. Hrushetsky. From 1975 the parish has been using a new church (No. 26). The site of the original church was acquired by the South Australian government for road works which never eventuated. The building was demolished, despite heritage listing.
2. CHELTENHAM, Adelaide, South Australia; Ukrainian Orthodox Church (Autocephalic) in Australia; Holy Trinity; the building was purchased from the Church of England in 1954; 1A; Fr. O. Zelinsky; M. Slovachevsky, chairman of the parish council; V. Bilovol, icons.
3. BLACKTOWN, Sydney, New South Wales; Ukrainian Autocephalic Orthodox Church; Holy Transfiguration of Our Lord; 1956; 1B; Archbishop Sylvester; S. Domazar, plans and supervision; A. Akse, icons; Ye. Novichevsky, iconostasis; A. Tysiachny, V. Hordienko, O. Voloshyn, members of the building committee and leading tradespeople. The church, built by parishioners, was the first Ukrainian church to be erected in Australia.
4. CARLTON, Melbourne, Victoria; Ukrainian Orthodox Church (Autocephalic) in Australia; Holy Trinity; the building, erected in 1920, was purchased from the Baptist Church in 1956; 2A; Archbishop Sylvester and Fr. V. Pendiura; O. Martynenko, chairman of the parish council; V. Tsybulsky and M. Radchenko, icons; M. Levytsky and Ya. Petrenko, active in purchasing and reconstructing the church.
5. HOMEBUSH WEST, Sydney, New South Wales; Ukrainian Autocephalic Orthodox Church; Intercession of the Holy Virgin; 1958; 2E; Fr. A. Teodorovych; A. Deineka, plans and supervision; V. Kulyk, builder; O. Mishchuk, icons. The church was built by parishioners.
6. MAYLANDS, Perth, Western Australia; Ukrainian Autocephalic Orthodox Church; St. Nicholas; 1959; 1B; Fr. I. Perelazny; V. Shneider, chairman of the building committee; Yu. Didus, plans and supervision; B. Makarenko, B. Ledvy, icons; T. Besic,

- woodcarving; O. Redko, P. Shlikhta, T. Bershak, S. Ushko, main organizers and tradespeople. The church was built by parishioners.
7. ISLINGTON, Newcastle, New South Wales; Ukrainian Autocephalic Orthodox Church (Council Ruled); St. Basil the Great of Kiev; 1960; 1B; Fr. M. Murza; V. Murza, M. Simanovsky, plans and supervision; Fr. H.V. Holokiz, icons; O. Tarnavsky, woodcarving; A. Vostrel, S. Kostyrko, L. Murza, L. Ripa, A. Chorny, I. Udodyk, main organizers and tradespeople. The church was built by parishioners.
 8. GRANVILLE, Sydney, New South Wales; Ukrainian Autocephalic Orthodox Church; St. Athanasius of Lubny; 1960; 2B; Fr. I. Manko; F. Skarzhevsky, plans and supervision; F. Nalukovy, L. Bazhul, L. Mishchuk, icons; D. Liubchyk, P. Stetsenko, main organizers and tradespeople. The church was built by parishioners.
 9. LIDCOMBE, Sydney, New South Wales; Ukrainian Catholic Church; St. Andrew's; 1961; 3D; Fr. P. Diachyshyn and Fr. I. Shevtsiv; Ye. Pelensky, chairman of the building committee; Kevin J. Curtin and Partners, architects, design, plans and supervision (Kevin J. Curtin, responsible architect); John Finlay, builder; M. Levytsky, icons and murals.
 10. WOOLLOONGABBA, Brisbane, Queensland; Ukrainian Catholic Church; Our Lady of Protection; 1961; 2E; Fr. S. Maslo; S. Slobodian, chairman of the parish council; R. Pavlyshyn, design, plans and supervision, design of iconostasis; L.A. Stevens, builder; M. Levytsky, icons and mural; J. Gonser, C. Blumson, carvings in wood.
 11. WODONGA, Victoria; Ukrainian Catholic Church; St. Olha's; bought from the Methodist Church in 1961; 1A; I. Bereza and V. Rizniak, chairmen of the Brotherhood; I. Soroka, reconstruction; Ya. Vovk, I. Lazurko, main organizers and tradespeople.
 12. NORTH MELBOURNE, Melbourne, Victoria; Ukrainian Catholic Church; Cathedral of Saints Peter and Paul the Apostles; 1963; 3F; Bishop I. Prasko; Ya. Voloshchuk, chairman of the building committee; O. Venhrynovych, initial plan and design of iconostasis; Smith and Tracey, architects (Salvadore Brasiro, responsible architect); Wearing, Smith and Gloury, engineering contractors; Klemens Langford, building contractor; S. Hordynsky, icons, mosaic; B. Makarenko, murals.
 13. WOODVILLE, Adelaide, South Australia; Ukrainian Catholic Church; Saints Volodymyr and Olha; 1963; 2E; Fr. Ye. Latsyk; O. Sereda, chairman of the building committee; Ya. Voievidka and S. Vavryk, plans and supervision, Ya. Voievidka, design of iconostasis; M. Levytsky, icons, murals. The church was built by parishioners. Individual works were carried out by contract.
 14. ARDEER, Melbourne, Victoria; Ukrainian Catholic Church; Assumption of Our Blessed Lady; 1963; 2B; O. Yarka and G.

- Potochny, chairmen of the brotherhood; G. Siutryk, chairman of the building committee; G. Slynko, design, plans and supervision; G. Piralis, icons; V. Savchak, murals; R. Slynko-Avdiev, V. Yaremiak, main specialists or tradespeople.
15. WODONGA, Victoria; Ukrainian Autocephalic Orthodox Church; St. Volodymyr's; 1964; 1B; Bishops Varlaam and Donat; Yu. Yakubovsky, design; M. Bohoslovsky, I. Furs, F. Shapovalenko, V. Tovstopiat, Ya. Yakubovsky, M. Cherednychenko, main organizers and tradespeople. The church was built by parishioners.
 16. ANNERLEY, Brisbane, Queensland; Ukrainian Orthodox Church (Autocephalic) in Australia; St. Nicholas; 1966; 1D; Fr. M. Serdiuk; M. Panchenko, chairman of the parish council, builder; P. Prystupa, plans and supervision; M. Ivashchenko, M. Pecheny, I. Semko, main organizers or tradespeople.
 17. MAYLANDS, Perth, Western Australia; Ukrainian Catholic Church; St. John the Baptist; 1966; 2E; Fr. I. Shevtsiv, Fr. I. Shpytkovsky, Fr. D. Seniv; M. Yakovyna, chairman of the parish council; J. Thomson and Co., architects; R. Pavlyshyn, design of iconostasis; S. Hordynsky, icons; V. Makarenko, murals; P. Gutey, V. Popovsky, I. Hodio, A. Vezdenko, I. Shugyta, main organizers and tradespeople. The church was built by parishioners. Individual works were carried out by contract.
 18. BELL PARK, Geelong, Victoria; Ukrainian Catholic Church; Intercession of the Blessed Virgin; 1966; 2G; Fr. Z. Khorkavy; S. Bereza, chairman of the parish council; V. Kuelmar, architect; Fr. Z. Khorkavy, icons, murals, design of iconostasis; Ye. Stakhiv, carvings in wood. The church was built by parishioners. A bell-tower was erected beside the church in 1986 as a memorial to the millennium of Christianity in Ukraine.
 19. ESSENDON, Melbourne, Victoria; Ukrainian Orthodox Church (Autocephalic) in Australia; Cathedral of the Protection of the Holy Virgin; 1966; 3G; Fr. B. Stasyshyn; I. Slynko, chairman of the building committee, plans and supervision; icons and iconostasis by a specialist Greek firm. The church was built by parishioners. Individual works were carried out by contract.
 20. QUEANBEYAN, New South Wales; Ukrainian Catholic Church; St. Michael's; 1967; 1C; Fr. P. Diachyshyn and Fr. M. Ivancho; M. Hrabovsky, chairman of the building committee, builder; A. Liacheta, design, plans and supervision; L. Denysenko, icons; S. Stavytsky, B. Kashytsky, main organizers or tradespeople. The church was built by parishioners.
 21. WEST HOBART, Tasmania; Ukrainian Orthodox Church (Autocephalic) in Australia; St. Volodymyr's; the church was purchased from the Church of Christ in 1969; 1A; Fr. B. Stasyshyn and Fr. M. Podryhulia; L. Lagerevsky, chairman of the parish council; V. Tunevych, chairman of the building committee; V.

- Tsybulsky, icons; P. Cherkasky, P. Krasnorusky, V. Shevchenko, main organizers or tradespeople.
22. ADAMSTOWN, Newcastle, New South Wales; Ukrainian Catholic Church; Intercession of the Blessed Virgin; 1969; 1C; Fr. Ya. Krespo; I. Savka, chairman of the building committee; P. Gannon, architect; J.N. Morris Ltd., builder; O. Tarnavsky, carvings in wood.
- 23A. TURNER, Canberra, Australian Capital Territory; Ukrainian Autocephalic Orthodox Church; Cathedral of St. Nicholas; 1972; 2E; Fr. Yu. Horbunov, Fr. A. Teodorovych; I. Hordienko, chairman of the building committee; M. Willoughby-Thomas, architect; V. Tsybulsky, icons. The church was built by parishioners. Individual works were carried out by contract.
- 23B. UKRAINIAN ORTHODOX CENTRE, memorial to the Millennium of Christianity in Ukraine; the complex is located adjacent to the Cathedral of St. Nicholas; 1988; Ya. Soloviy, chairman of the building committee; Yu. Denysenko and Ya. Soloviy, design, plans; L. Tryzna, supervision; Raja Homes, builder; L. Denysenko, design of mosaic; Ya. Soloviy, design of stained glass windows.
24. WOOLLOONGABBA, Brisbane, Queensland; Ukrainian Autocephalic Orthodox Church; Intercession of the Blessed Virgin; 1973; 1C; Fr. S. Shumsky; H. Samiilenko, chairman of the building committee, builder; R. Pavlyshyn, design; Peter Lambert, plans; V. Lapa, icons; I. Lantukh, main tradesman. The church was built by parishioners.
25. WAYVILLE, Adelaide, South Australia; Ukrainian Catholic Church; Our Lady of Protection; 1973; 3D, Fr. Ye. Latsyk; Smith and Tracey, architects; B. Lapka, design of iconostasis; B. Makarenko, icons; V. Labaz, stained glass; M. Tsiupak, V. Ivaniv, P. Dvuliat, M. Lesiv, main organizers and tradespeople.
26. CROYDON, Adelaide, South Australia; Ukrainian Orthodox Church (Autocephalic) in Australia; St. Michael's; 1975; 2E; Fr. P. Hrushetsky; Ya. Dovbnia, chairman of the building committee; J. Strilchuk, design, J. Strilchuk and Ya. Dovbnia, plans and supervision; P. Bruveries, builder; T. Mysak, icons; C. Prest, stained glass; T. Pradun, M. Borysevych, B. Borysevych, main tradespeople.
27. NORTHAM, Western Australia; Ukrainian Catholic Church; Nativity of the Blessed Virgin; 1975; 1C; Fr. I. Shpytkovsky; J. Kotliar, plans, supervision, builder; I. Sokil, M. Yaremowych, main organizers and tradespeople. The church was built by parishioners.
28. GEELONG, Victoria; Ukrainian Autocephalic Orthodox Church; Nativity of the Blessed Virgin; 1976; 1C; Fr. D. Lashchuk; M. Lysenko and H. Kulyk, plans and supervision; V. Tsybulsky, icons; V. Panchenko, I. Povzyk, S. Stavytsky, S. Moroz, main organizers and tradespeople. The church was built by parishioners.

29. BALACLAVA, Melbourne, Victoria; Ukrainian Autocephalic Orthodox Church; Assumption of the Holy Virgin; the building was purchased from the Salvation Army in 1976; Fr. S. Dzibiy; S. Radion, chairman of the parish council; M. Skyba, chairman of the building committee and builder; V. Tsybulsky, icons; I. Gura, O. Martynenko, Kuzma Kostenko, P. Oliinyk, main organizers or tradespeople. The church was built by parishioners.
30. WOLLONGONG, New South Wales; Ukrainian Catholic Church; St. Volodymyr's; 1978; 1C; Fr. B. Shemechko and Fr. B. Tomashek; B. Tomashek (then a layman), chairman of the brotherhood; D. Maikovych, chairman of the building committee; Fr. Z. Khorkavy, design; M. Fluint, plans; Sherson, supervision; Tempo, builder (together with parishioners); M. Chorniy, apse mural; L. Denysenko, icons; G. Sanguinetti, V. Marushechko, S. Vira, S. Vudmaska, I. Lesniak, S. Kostetsky, I. Kozar, M. Olander, C. Grypa, organizers and tradespeople.
31. LYNEHAM, Canberra, Australian Capital Territory; Ukrainian Catholic Church; St. Volodymyr's. The church is a memorial to the Millennium of Christianity in Ukraine. 1984; 1F; Fr. I. Shevtsiv; Munns-Sly, architects, design, plans and supervision; Hughes Bros., builder; M. Levytsky, icons, murals; B. Lapka, design of iconostasis.
32. WINCHELSEA, Victoria; interdenominational chapel at "Sokil," the camping ground of Plast, the Ukrainian Scouts Association; St. George's; 1988. The chapel follows the style of Ukrainian wooden churches by folk masters. O. Venhrynovych, design, plans, supervision, builder; A. Drozdovsky, P. Tsiupak, T. Venhrynovych, main organizers or tradespeople.

Description of Churches by Stylistic Categories

Category A: Existing church structures purchased and adapted for use by Ukrainian parishioners

There are six churches in this category, five Orthodox (Nos. 1, 2, 4, 21 and 29 in the chronological list) and one Catholic (11). Except for No. 1, these are brick churches in the architectural style typical of their period, the 1920s and 1930s. Their external appearance has been left unchanged, though in two cases small decorative domes have been added. In all cases the interior has been considerably modified by the addition of an iconostasis and other traditional church furnishings.

Category B: Local-style wooden churches

Four Orthodox churches comprise this category: one purchased (1)

and three newly built (3, 7, 15). They are the smallest and most unassuming of all Ukrainian church buildings in Australia. From the outside they are indistinguishable from the traditional Australian community hall, except that two of them have cupolas. The oldest of all the new churches, the Orthodox Holy Trinity church in Blacktown, Sydney (3) is unexpectedly successful in combining its simplified forms with a typical Ukrainian dome.

Category C: Local-style brick churches, often with domes

This group is the largest. Of a total of nine churches four are Orthodox (6, 8, 24, 28) and five are Catholic (14, 20, 22, 27, 30). Their architectural form differs from that of local churches only in so far as it incorporates domes. Not infrequently, these introduce a foreign element into the general appearance of the building. Two churches in this group are notable for their size and character: the Ukrainian Orthodox Church of St. Athanasius of Lubny in Granville, Sydney (8), designed by Fedir Skarzhevsky, and the Ukrainian Catholic Church of the Assumption of Our Blessed Lady in Ardeer, Melbourne (14), designed by Ivan Slynko. These buildings have much in common, despite differences in the shape of their domes. The first, with two domes suggestive of the Ukrainian Baroque, is the more severe in its architecture. The more conventional hemispherical cupola of the second blends harmoniously with the general composition.

Category D: Churches in the contemporary architectural idiom with a modern-style central cupola

One of the largest and, architecturally, most satisfying churches is the Ukrainian Catholic Church of St. Andrew in Sydney (9), designed by the architectural firm Kevin J. Curtin. Yevhen Pelensky collaborated as an adviser at the conceptual planning stage. Notwithstanding the uncompromisingly modern treatment of external elements and the interior, all architectural solutions here reflect the influence of the Byzantine spirit. The large dome with a windowed cylindrical base, which surmounts the central part of the building, the colonnade with its semi-circular sweep around the front of the church, and an original use of space have resulted in a sustained and well-balanced composition. The interior harmonizes with the general design.

Another noteworthy building in this group is the Ukrainian Catholic Church of Our Lady of Protection in Adelaide (25), designed by the architectural firm Smith and Tracey. Cylindrical wall elements enclose the central volume of the church, which is topped by a shallow dome that extends the full width of the building. The dome has a low, windowed drum. The church, which in some of its features alludes to oriental forms, is not without architectural interest. It departs considerably from the traditional appearance of Ukrainian churches.

This group includes another modern church, the small Ukrainian Orthodox Church of St. Nicholas in Annerley, Brisbane (16), designed by

Petro Prystupa.

Category E: Churches in the contemporary architectural idiom with historically stylized domes

In this group, which comprises two Catholic churches (13, 17) and two Orthodox (23A, 24), the dome is the main design element which indicates a connection to Ukrainian architectural traditions. However, the general plan and its architectural solutions being completely modern, the attempt to give the dome a traditional form seldom yields a harmonious whole. Most noteworthy among the churches in this group is the Ukrainian Orthodox Church of St. Michael in Croydon, Adelaide (26), designed by Joseph Strilchuk. The character of the church is defined by one central and four small domes, as well as the arches of the frontal and side facades.

Category F: Churches of contemporary design based on an interpretation of medieval architectural forms

The largest and the most notable Ukrainian church in Australia is the Ukrainian Catholic Cathedral of Saints Peter and Paul in Melbourne (12). Salvadore Brasiro, of the firm Smith and Tracey, was the architect. His plan was influenced by an early sketch-design by Orion Venhrynovych. The plan is cruciform. The three-vaulted nave and transept are surmounted at the point of intersection by a central hemispherical cupola, which dominates the harmonious composition of the building. The slender columns and transverse cylindrical vaults of the lateral colonnades echo the triple arches of the front and side facades. This reinforced concrete building is uncompromisingly modern in its methods of construction and its treatment of architectural details, but its composition, especially the massing of the building elements and the form of the cupola, reflects the influence of the Romanesque-Byzantine style of the medieval churches of Chernihiv and Halychyna-Volyn.

A more direct imitation of the forms of medieval church architecture is evident in the Ukrainian Catholic Memorial Church of St. Volodymyr in Canberra (31), a small church designed by the firm Munns-Sly.

Category G: Churches of contemporary design based on an interpretation of church architecture of the seventeenth and eighteenth centuries

This group contains two Orthodox churches (5, 19) and two Catholic (10, 18). The Ukrainian Orthodox Centre in Canberra (23B), the only structure on the list which is not a church, also belongs under this category on account of its character and architectural style.

Two examples are buildings in the Cossack Baroque style, in which the details have been given a contemporary interpretation. The Ukrainian Orthodox Church of the Intercession of the Holy Virgin in Homebush, Sydney (5), designed by Anton Deineka, is a single-naved church whose character is determined by its stylistically consistent and severe treatment

of the architectural composition. The cupola, located at the front of the pitched roof, harmonizes with the architectural whole.

The Ukrainian Orthodox Centre in Canberra (23B), adjacent to the Cathedral of St. Michael, is prominently located near the centre of Canberra. The corner of the site is occupied by the three-tiered, octagonal museum building, whose form echoes that of the traditional Ukrainian church bell-tower. The two wings of the Centre itself are positioned at right angles to each other, and their facades face two intersecting streets. The walls are stuccoed, the museum has a copper roof, and the tiers and facades of the Centre are decorated with mosaics. The complex forms a stylistically coherent whole. Considerable attention has been paid to detail.

A church whose general appearance and, in particular, treatment of the interior bring it close to the main features of Ukrainian church architecture of the Baroque, is the Ukrainian Orthodox Cathedral of the Protection of the Holy Virgin in Melbourne (19). The architect was Ivan Slyko. A central dome and two smaller ones on either side of a pediment are stylistically consistent with the body of the church. The interior with its columns and arches gives the building its traditional, yet individual, character.

The central plan and massive dome of the Ukrainian Catholic Church of the Intercession of the Blessed Virgin in Geelong (18), designed by V. Kuelmar, make for an architecturally strong, though in certain respects less than perfectly balanced, example of a modern interpretation of historical styles. A smaller dome above the entrance and a bell-tower of matching style complete the composition. The unique interior mural work deserves particular attention.

The Ukrainian Catholic Church of Our Lady of Protection in Brisbane (10), designed by Roman Pavlyshyn, applies a contemporary approach to historical forms. The main features of the plan are a three-domed front in the Ukrainian Baroque style, a single-naved body with pitched roof, and a sanctuary topped by a shallow dome. The aesthetic profile of the church is determined by consistency in the treatment of architectural details inside and out.

Interiors

The classification of the churches by architectural features that has been presented above is based, in the main, on their external appearance. As far as interiors are concerned, Orthodox and Catholic churches form two distinct groups, each with its characteristic features.

Although the general character of an interior depends on the designer's treatment of space, an important role is played by church furnishings, the form of the iconostasis, the icons, as well as the finish and decorations. Orthodox church interiors, as a rule, are more traditional and uniform. Such churches do not have pews, except, perhaps, lining the

walls. The iconostasis with its royal and deacons doors is presented as a solid wall and visually divides the sanctuary from the nave. The walls are usually stuccoed and do not carry murals, but are hung with numerous icons that are framed and decorated with embroidered cloths. Floors are of wood and covered with carpets. Usually the church has one or more traditional glass candelabra.

The interiors of Catholic churches are usually less traditional and more influenced by the external architectural characteristics of the church. All naves are furnished with pews. Iconostases are of various designs, and are usually planned so as to minimize the visual separation of the sanctuary from the body of the church. Walls are frequently of facebrick. All of the major churches have murals. Plaster is used only for wall surfaces beneath the murals.

Works of Art

In large part, the paintings in a church determine the character of the interior. Artists responsible for the icon-work in Australia's Ukrainian churches include three from abroad: Myron Levytsky, Sviatoslav Hordynsky and Borys Makarenko. Myron Levytsky, who lives in Canada, prepared the iconostases and murals of Ukrainian Catholic churches in Sydney (9), Brisbane (10), Adelaide (Woodville, 13) and Canberra (31). Sviatoslav Hordynsky, who lives in the USA, painted the iconostases of the Ukrainian Catholic Cathedral in Melbourne (12) and Ukrainian Catholic churches in Perth (17) and Northam (27), as well as the murals in Northam. Borys Makarenko, also from the USA, is the author of iconostases in the Ukrainian Orthodox church in Perth (6) and the Ukrainian Catholic church in Adelaide (Wayville, 25), as well as the murals in the Ukrainian Catholic Cathedral in Melbourne (12).

Local artists include Vasyl Tsybulsky, who painted four of the iconostases (4, 21, 28, 29), and Leonid Denysenko, who painted two (20, 30). Six other artists painted one iconostasis each (5, 7, 8, 18, 24, 26).

All church paintings and mosaics (12, 23B) show the influence of the Byzantine style to some extent. In individual cases the use of this style and its modification through the influence of other historical Ukrainian styles has resulted in works of an unusual, modernized Byzantine-Ukrainian character. The most notable representatives of this approach in Australia have been Sviatoslav Hordynsky and Borys Makarenko, and the juxtaposition of their works in the Cathedral of Saints Peter and Paul in Melbourne has given rise to an imposing interior. The icon work of Myron Levytsky, though not without substantial Byzantine influence and certain features of a characteristically Ukrainian painting style, is original and contemporary in its treatment of line, composition and colour. His style takes account of the character of the churches in which his paintings are located, and his allusions to Byzantine style are most explicit in the Church of St. Volodymyr in Canberra. On the other hand, Levytsky is at

his most innovative in his icons in the Church of St. Andrew in Sydney, some of which are painted on glass and suspended in a metal-frame iconostasis.

Notwithstanding their relationship to a common tradition, each of the artists, of course, has a personal style. Vasyl Tsybulsky is the most realistic of the icon-painters, while Fr. Zenon Khorkavy, whose murals decorate the ceiling and all the walls of the Church of the Intercession of the Blessed Virgin in Geelong, has created a somewhat schematized, but stylistically consistent neo-Byzantine interior.

Iconostases and church furnishings are often carved in wood. The works of Osyp Tarnavsky (7, 22) and Yevhen Stakhiv (18) follow the Hutsul style of carving. In some churches (10, 17, 18, 31) folk techniques have been employed to decorate iconostases with geometrical and plant motifs. In other cases (8, 12, 14, 20, 25, 28) modern interpretations have been given to traditional forms. Two churches (6, 19) have iconostases richly carved in a traditional Baroque style.

Embroidered banners and embroidered cloths around icons and on altars are used in all churches, especially Orthodox ones, and contribute greatly to the Ukrainian character of the church interiors.

The Role of Church Architecture in the History of the Ukrainian Community in Australia

One of the missions of the Ukrainian churches in the diaspora has been to help keep alive the Ukrainian community's sense of identity as an inheritor of Ukrainian ecclesiastical and national traditions. This has determined, in large part, the role of church architecture in the various countries of Ukrainian settlement and has strongly influenced the character of Ukrainian church buildings in the diaspora generally, and in Australia as well. However, local conditions determined that in each country church architecture would develop in a somewhat different way.

Ukrainian churches in Australia, despite their architectural variety, are united by a link, however differently expressed, to the traditional forms of Ukrainian church architecture. The desire to find a relationship to traditional models has had positive, but also negative consequences. It is true that aesthetic forms can be successfully created only if due attention is paid to the past, and for a people in the diaspora emphasis on the traditional is especially important. But a worthy synthesis of influences from the past and the present requires creative achievement of a high order.

Ukrainian church architecture in Australia has only in a few instances generated buildings that are worthy of general recognition. In the building of churches a key role is played by church leaders among clergy and laity alike. It is they who are responsible for the definition of architectural and

artistic objectives and for the selection of appropriate specialists, especially architects and artists. In turn, there needs to be mutual understanding and close collaboration between such professionals and the leaders of church communities. Only in a few cases did these conditions, essential for notable architectural achievement, apply.

At the same time, when evaluating Ukrainian church building in Australia it is necessary to keep in mind the small size of the Ukrainian community and its limited financial and human resources. Given these constraints, it must be said that the community achieved a great deal. It built its own churches within a relatively short time; it constructed and furnished them well, and gave appropriate regard to their aesthetic embellishment. One is justified in saying that, not only in individual cases but collectively, the Ukrainian churches in Australia have made a worthy contribution to Ukrainian emigrant culture.

Додаток

Адреси церков

Appendix

Addresses of Churches

- 1.** St. Michael's Ukrainian Orthodox Church
44 Chapel Street, Thebarton, South Australia 5031
- 2.** Holy Trinity Ukrainian Orthodox Church
- 3.** Holy Transfiguration Ukrainian Orthodox Church
35A Kildare Road, Blacktown, New South Wales 2148
- 4.** Holy Trinity Ukrainian Orthodox Church
567 Rathdowne Street, Carlton, Victoria 3053
- 5.** Intercession of the Holy Virgin Ukrainian Orthodox Church
108 Arthur Street, Homebush West, New South Wales 2140
- 6.** St. Nicholas Ukrainian Orthodox Church
2A Ferguson Street, Maylands, Western Australia 6051
- 7.** St. Basil the Great of Kiev Ukrainian Orthodox Church
George and Morgan Streets, Islington, New South Wales 2296
- 8.** St. Athanasius of Lubny Ukrainian Orthodox Church
William Street and Enid Avenue, Granville, New South Wales 2142
- 9.** St. Andrew's Ukrainian Catholic Church
Church Street, Lidcombe, New South Wales 2141
- 10.** Our Lady of Protection Ukrainian Catholic Church
36 Broadway Street, Woolloongabba, Queensland 4151
- 11.** St. Olha's Ukrainian Catholic Church
15-17 Church Street, Wodonga, Victoria 3690
- 12.** Ukrainian Catholic Cathedral of Saints Peter and Paul the Apostles
Canning and Dryburgh Streets, North Melbourne, Victoria 3051
- 13.** Saints Volodymyr and Olha Ukrainian Catholic Church
92A Woodville Road, Woodville, South Australia 5011

- 14.** Assumption of Our Blessed Lady Ukrainian Catholic Church
Forrest and Lawrence Streets, Ardeer, Victoria 3022
- 15.** St. Volodymyr's Ukrainian Orthodox Church
24 Brockley Street, Wodonga, Victoria 3690
- 16.** St. Nicholas Ukrainian Orthodox Church
60 Valley Street, Annerley, Queensland 4103
- 17.** St. John the Baptist Ukrainian Catholic Church
20 Ferguson Street, Maylands, Western Australia 6051
- 18.** Intercession of the Blessed Virgin Ukrainian Catholic Church
41-43 Banfield Street, Bell Park, Victoria 3215
- 19.** Ukrainian Orthodox Cathedral of the Protection of the Holy Virgin
91 Buckley Street, Essendon, Victoria 3040
- 20.** St. Michael's Ukrainian Catholic Church
28 Trinculo Place, Queanbeyan, New South Wales 2620
- 21.** St. Volodymyr's Ukrainian Orthodox Church
93A Hill Street, West Hobart, Tasmania 7000
- 22.** Intercession of the Blessed Virgin Ukrainian Catholic Church
105 Gosford Road, Adamstown, New South Wales 2289
- 23A.** Ukrainian Orthodox Cathedral of St. Nicholas
6 McKay Gardens, Turner, ACT 2601
- 23B.** Ukrainian Orthodox Centre
6 McKay Gardens, Turner, ACT 2601
- 24.** Intercession of the Blessed Virgin Ukrainian Orthodox Church
Ross Street, Woolloongabba, Queensland 4102
- 25.** Our Lady of Protection Ukrainian Catholic Church
1A Davenport Terrace, Wayville, South Australia 5034
- 26.** St. Michael's Ukrainian Orthodox Church
427 Port Road, Croydon, South Australia 5008
- 27.** Nativity of the Blessed Virgin Ukrainian Catholic Church
Childlow Street, Northam, Western Australia 6401
- 28.** Nativity of the Blessed Virgin Ukrainian Orthodox Church
14 Alder Crescent, Bell Park, Geelong, Victoria 3215

- 29.** Assumption of the Holy Virgin Ukrainian Orthodox Church
17 Camden Street, Balaclava, Victoria 3183
- 30.** St. Volodymyr's Ukrainian Catholic Church
56 Kenny Street, Wollongong, New South Wales 2500
- 31.** St. Volodymyr's Ukrainian Catholic Church
82 Archibald Street, Lyneham, Australian Capital Territory 2602
- 32.** St. George's interdenominational chapel
"Sokil", Breakfast Creek Road, Winchelsea, Victoria 3241

УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКВИ В АВСТРАЛІЇ

Роман Павлишин

Між 1953 і 1988 українські церковні громади побудували або закупили тридцять два храми в Австралії. Ця книжка подає інформації про кожен з них, а також—коротку історію українського церковного будівництва в Австралії, описи головних архітектурних типів, що представлені серед цих будинків, та спостереження про їхню суспільну й культурну ролю.

Роман Павлишин народився біля Тернополя 1922 р., здобув вищу архітектурну освіту у Відні й Дармштадті і працював архітектором у Німеччині та з ранніх 1950-их рр. у Брисбені, Австралія. Від 1970-их рр. до 1985 він очолював технічні відділи Міністерства державного будівництва Квінсленду і ніс відповідальність за такі ключові проекти в центрі Брисбену як культурний центр, центральний судовий комплекс та нові будинки парламенту. Роман Павлишин—співзасновник і найдовше діючий голова Української Громади Квінсленду. За його проектом у Брисбені збудовано дві українські церкви.

UKRAINIAN CHURCHES IN AUSTRALIA

Roman Pavlyshyn

Between 1953 and 1988, congregations of the Ukrainian churches in Australia built or acquired thirty-two houses of worship. This essay presents data on each, as well as a brief history of Ukrainian church-building in this country, a survey of the main architectural types which the churches represent and reflections on the social and cultural role which these buildings have played.

Roman Pavlyshyn, O.A.M., was born in 1922 near Ternopil, Western Ukraine. He studied in Vienna and Darmstadt and practised architecture in Germany and, from the early 1950s, in Brisbane. From the 1970s to 1985 he headed the Division of Building of the Queensland Works Department and was responsible for such major public projects in central Brisbane as the Queensland Cultural Centre, the Law Courts and the new buildings of Parliament House. He was a co-founder and the longest-serving president of the Ukrainian Association of Queensland. Two Ukrainian churches in Brisbane were built to his plans.